Namık Kemal

Hakkında ufak notlar

— 3 —

Vatan şairi, şimdi de Abdülhak Hâmidi hayata hazırlamağa çalışıyordu

Yazan: **Mithat Cemal**

«Mecmuai Ulûm» sahibine, Namık Kemal bir mektubunda diyor ki «Şimdiye kadar mecmuaya yazı göndere-memdimse de size Hâmid Beyefendi gibi bir muavin veriyorum ki onun yazı yazmakta olan iktidarı benim yazı yazamamakta olan ıstırarımı affettirmeğe maa ziyadetin kifayet edeceğinde şüphe yoktur. - 5 nisan 96»

İşte bizim sevdiğimiz Namık Kemal bu mektubdadır. Kıskanmıyan Namık Kemal, O kadar kıskanmıyan ki Hâmide ben seni taklid ediyorum, diyor: «(Sahra) nın ayni aynine, kafiyesi kafiyesine nazirini filhakika fransızcada ben de görmedim. O, cenabımızın mühteraatından, (Vaveylâ) da o ihtiraın gelişigüzel bir tahville biz hazretlerinden sadır olma taklidatındandır.»

Fakat edebiyatta taklid etmesi, ona hayat dersi, hamiyet dersi vermesine mâni olmuyor. «Kardeşim, Hâmidim, ezzeie yazıp tamamlamadan çizdiği beyitteki Türk kelimesidir:

Aceb bulunmıya mı Türk içinde hiç ensâr
Arab veya.

İkinci mühim yeri de şudur: Şinasiyi tanıdıktan sonra Kemal şairlikten vazgeçerek içtimaî ve siyasî makaleler yazmağa karar verir. Divanın son sahifesinden sonraki yapraklara yazdığı makalelerin isimlerile onları yazmak için okuyacağı kitabların adlarını not etmiş. Ve Şinasinin nasihatile fransızcayı daha henüz yeni öğrenmeye başladığı için frenkçe kitabların isimlerindeki imlâ yanlışları var.

Bilmediğimiz iki eseri:

1 — «Midilli namında Tabsıra tarzında bir risale yazıyorum. Şivei ifadesi bütün bütün Tabsıra tarzında olmıyacak, Rifat (2) tarafından gönderilip de tahsin buyurulan ariza tarzında, ondan da daha süslü olacak... — Babasına yazdığı 14 teşrinisani 1300 tarihli mektubdan».

2 — «Benim (Tarihi askerî) nin ikinci cildinin müsveddeleri bir zarf içinde olduğu halde Feridededir. (3). Bir havluya sarınız da yemekle beraber akşamüstü bana gönderiniz, tashih eder, eğlenirim. — Midillide ikamete memur edilmesile neticelenen mahbusiyeti zamanında hapisaneden babasına gönderdiği tarihsiz, imzasız, fakat kendi el yazisile mektubundan».

Eserlerinin maddî tarafı:

«... «Akif» in lâyıklı satılamadığına ve «Zavallı Çocuk» un revacına dair olan ihbaratına taaccüb ettim, şimdi halkın kesesi Maliye hazinesine döndüyse «Zavallı Çocuk» un zuhuru zamanında Havyar hanı değildi ya... — Teodor Kasaba (4) tarihsiz bir mektubundan».

MİTHAT CEMAL

(1) 1908 Meşrutiyetinde Sadrıazam olan Hüseyin Hilmi Paşa 27 teşrinievvel 1298 tarihile İstanbuldan Namık Kemale gönderdiği mektubda şunları yazıyordu: «Velinimetim, beyim, efendim, ... Talimi Edebiyatı mektebde (Mektebi Mülkiye) tedris ettirmiyecekler. Maarif Nazırı Ekremi çağırdı, «Kitabını ya kaideten tashih edersin, yanı Hâmidin, Filânın eserlerini çıkarırsın. Yahud kitabını mektebde tedris ettirmiyeceğiz» der. Ekrem bu teklifi reddeder. Şimdi mektebe de gittiği yoktur...»

(2) — Namık Kemalin damadı ve 1908 Meşrutiyeti Âyan Meclisi reisi Menemenlizade Rifat Bey.

(3) Kızı merhume Feride Hanım.

(4) «Diyojen» ve «Hayal» gazetelerinin sahibi.

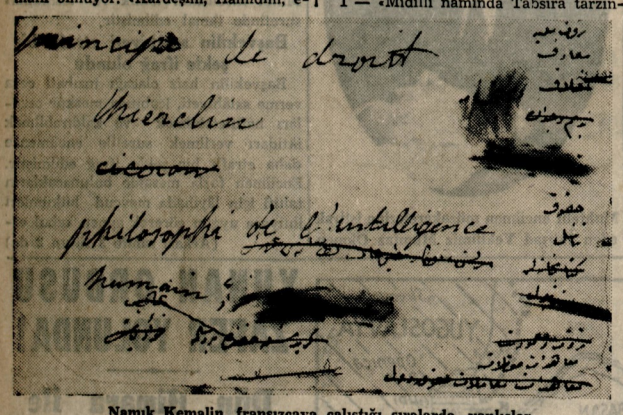

Namık Kemalin, fransızcaya çalıştığı sıralarda, yanlışlar yaparak yazdığı notlardan..

fendim, Belgrada, memur olduğunu söylüyorsun.., Oraya gittiğin zaman kalenin içinde Osmanlı uzemasından bir çok zatın ve hususile Yunanın fatihi ahiri olan Şehid Ali Paşanın merkadleri vardır. Onları birer birer ziyaret et. Bir de hallerine hasretkeş, mesleklerine tâbi ol - makla müftehir olan Kemalden arzı tahiyyat eyle.» diye başlayan mektubunda «Sahra» da niçin vatandan bahis yok diye Hâmide kızıyor ve «Ben sana tâ nazireyi gönderdiğim zaman insanın zihnine bir fikir istilâ ederse başka birşey düşünmeğe iktidar bırakmadığını söylemiştim. Şimdi niçin bir mevki, bir hal, bir güzel, bir sergüzeşt, bir âlim vasfını ihtiyar etmekliğimden bahsediyorsun? Bana mevki vatan, hal vatanın hali, sergüzeşt vatanın sergüzeşti, âlem bulunduğum âlemi teessür, güzel gene vatan. Ne yapayım? Zihnime başka bir şey sığmıyor.» diyor ve anlaşılan Hâmid, sevdiği bir kadını, «Nedimei vicdan» terkibile temizliyerek Kemale yazmış olacak. Fakat Kemal buna da surat ediyor: «Nedimei vicdan! Anladık! Bizim öyle' nedimei vicdanların bir kaç tane hayalisi birkaç tane de maddisi vardı. Hayali takımı âlemi ademe, maddî takımı mahvi âbâdi nisyana çekildiler. Nazarı tasavvur ve hayal önünde vatandan başka birşey kalmadı. Sahihan kalması lâzım gelen de odur. Hele Belgrada git, vatanın ciğerinden koparılmış bir parçasını resmî bir nazarla seyret de bana nedimei vicdanından ondan sonra bahsey - le.» Hâmid kendisini içkiye verdiğini de yazmış olacak ki Kemal bir başka mektubunda buna da kıyametleri koparıyor: «Şehidi hürriyet olmak için yaratılan adamların cümlesi şehidi işret olmağı merak eder de,

Yok imiş kurtaracak bahtı kara maderini

İtabına gerçekten lâyık olmaz mıyız?.. Sen dönüyorsun, dönüyorsun, hükmünü mugaddiyatı ruhaniyeye (Hâmid içkiye böyle derdi) isal ediyorsun. Ben de o - nunla meşgul olmuş ve hatta bir vakit,

İtiyâdım şöyledirkim ayş-u-nûş âyinine
Rindilik mahvolsa dünyadan ben icâd eylerim.

Demiştim. Fakat hiçbir vakit,

Yüzü mü, zülfü mü perişandır?
Bir arab bir beyazla yeksandır,
Gece gündüz gözümde seyyandır,
Şarib-ü-lleyli vennehâr olalı!

Derecesine getirmedim. Yirmi dört saatte dört saat değil, lâakal on dört saat uykumla, yazımla, kitabımla meşgul olmazsam rahatsız olurum. — Ablühak Hâmide, 10 şubat 94 tarihli mektubundan»

Hasılı Hâmide şiirde bazan mukallid olan Kemal onu, kendi düştüğü içki iptilâsından da esirgeyecek kadar sevi yor. Gazetelerde hırpalamasınlar diye gizlice nasihatler de ediyor: «Mektubunda bir (haftai âtiye) tabiri var. Bunlar edebiyata taallûk eder şeyler değilse de bir takım herzevekillerin güftügûsuna sebeb olur, dikkat et. — 23 rebiülevvel 96».

Kemalin bir adı da «Filân» dı

Namık Kemale «Filân» diyen bir Maarif Nazıriydi. Bu adam Recaizade Ekrem Beyi çağırıyor:

— Talimi Edebiyattan ya Hâmidin, Filânın eserlerini cıkarırsın, yahud kitabını mektebde okutmıyacağız,

Diyordu. «Filân» Namık Kemaldi. Nazır adını söylemekten korkuyordu. (1).

İki divanı:

Biri Sofyada 14 yaşında y zmaya başladığı divandır. Bu mecmuanın en şirin bir tarafı vardır, her sahifesinin tepesine yazdığı «Destur yâ Velî!» cümlesi.

İkinci divanının da iki mühim yeri var. Biri, en son sahifesindeki bir gazel yazıp tamamlamadan çizdiği beyitteki Türk kelimesidir:

Aceb bulunmıya mı Türk içinde hiç ensâr
Arab veya.

İkinci mühim yeri de şudur: Şinasiyi tanıdıktan sonra Kemal şairlikten vazgeçerek içtimaî ve siyasî makaleler yazmağa karar verir. Divanın son sahifesinden sonraki yapraklara yazdığı makalelerin isimlerile onları yazmak için okuyacağı kitabların adlarını not etmiş. Ve Şinasinin nasihatile fransızcayı daha henüz yeni öğrenmeye başladığı için frenkçe kitabların isimlerindeki imlâ yanlışları var.

Bilmediğimiz iki eseri:

1 — «Midilli namında Tabsıra tarzında bir risale yazıyorum. Şivei ifadesi bütün bütün Tabsıra tarzında olmıyacak, Rifat (2) tarafından gönderilip de tahsin buyurulan ariza tarzında, ondan da daha süslü olacak... — Babasına yazdığı 14 teşrinisani 1300 tarihli mektubdan».

2 — «Benim (Tarihi askerî) nin ikinci cildinin müsveddeleri bir zarf içinde olduğu halde Feridededir. (3). Bir havluya sarınız da yemekle beraber akşamüstü bana gönderiniz, tashih eder, eğlenirim. — Midillide ikamete memur edilmesile neticelenen mahbusiyeti zamanında hapisaneden babasına gönderdiği tarihsiz, imzasız, fakat kendi el yazisile mektubundan».

Eserlerinin maddî tarafı:

«... «Akif» in lâyıklı satılamadığına ve «Zavallı Çocuk» un revacına dair olan ihbaratına taaccüb ettim, şimdi halkın kesesi Maliye hazinesine döndüyse «Zavallı Çocuk» un zuhuru zamanında Havyar hanı değildi ya... — Teodor Kasaba (4) tarihsiz bir mektubundan».

MİTHAT CEMAL

(1) 1908 Meşrutiyetinde Sadrıazam olan Hüseyin Hilmi Paşa 27 teşrinievvel 1298 tarihile İstanbuldan Namık Kemale gönderdiği mektubda şunları yazıyordu: «Velinimetim, beyim, efendim, ... Talimi Edebiyatı mektebde (Mektebi Mülkiye) tedris ettirmiyecekler. Maarif Nazırı Ekremi çağırdı, «Kitabını ya kaideten tashih edersin, yanı Hâmidin, Filânın eserlerini çıkarırsın. Yahud kitabını mektebde tedris ettirmiyeceğiz» der. Ekrem bu teklifi reddeder. Şimdi mektebe de gittiği yoktur...»

(2) — Namık Kemalin damadı ve 1908 Meşrutiyeti Âyan Meclisi reisi Menemenlizade Rifat Bey.

(3) Kızı merhume Feride Hanım.

(4) «Diyojen» ve «Hayal» gazetelerinin sahibi.

Doğru değil mi?

Zabıt varakaları böyle tutulmamalı!

Zabıtamız son zamanlarda seyrüsefer cürümleri için çok uyanık davranıyor. Durak yerlerinden gayri yerlerde tramvaylara binmek ve yahud onlardan atlamak istiyenleri yakalıyarak hemen cezaya çarptırıyor. Bu, memnuniyeti mucib bir harekettir. Fakat, bu cürümleri işliyenler hakkında zaptın yerinde tutulmıyarak suçlular merkeze sevkedildikten sonra orada vak'aya şahid olmamış diğer bir memur tarafından tanzim edilmesinin bir takım yanlışlıklara sebebiyet verdiğini karilerimizin göndermekte oldukları mektublardan anlıyoruz

Binaenaleyh, memurlarımız, bazı kabahatsiz halkın boş yere ceza görmeleri ihtimaline imkân vermemek için bu usulden vazgeçip zabıt varakalarının suçun vuku bulduğu yerde ve suçlunun inkârına mahal bırakmıyacak şekilde tanzimini esas ittihaz etseler daha muvafık olur, diyoruz.

Doğru değil mi?

Fakir talebeler

Orta mekteb ve liselerde de yardım teşkilâtı yapılacak

Lise ve orta mekteblerde okuyan fakir talebelere, halen her mektebde talebe teşekkülleri tarafından ayrı ayrı yardım yapılmaktadır. Yardım miktarı kooperatif gelirine ve talebe aidatına bağlı olduğu için bu gibi talebenin hepsine bakmağa imkân olmamaktadır. Muhtac telebeye yemek ve kitab verilmesi ve hasta olanların tedavisi için orta mekteb ve liselerde de ilk mekteblerde olduğu gibi bir teşkilât yapılması teklif edilmiştir.

Bu hususta hazırlanan rapora göre, zengin talebe velilerinden yardım makbuzları mukabilinde para toplanacak; ayrıca Maarif Vekâletinden de yardım tahsisatı istenecektir. Bu suretle toplanan paralar bir merkez tarafından fakir talebenin iaşesine ve ders levazımına sarfolunacaktır. Şehrimizdeki mekteblerde mevcud fakir talebe miktarı tespit edilerek teşkilâta aid raporla birlikte Maarif Vekâletine gönderilecektir.

Lord Dunfsany konservatuarda

Şehrimizde bulunan İngiliz muharrir ve mütefekkiri Lord Dunfsany, dün Konservatuvara giderek eski Türk musiksi ve toplanan eserler üzerinde tetkikatta bulunmuştur. Valimiz Dr. Lûtfi Kırdar da toplantıda bulunmuş ve eski eserlerle halk şarkılarının toplanmasında büyük rolü olan Konservatuvar müdürü Yusuf Ziya Demirci, kendilerine uzun izahat vermiştir.

Şehir ve Memleket Haberleri

Şehrin imarı

Belediye imar müdürü Ankaradan döndü

İstanbulun imarı nâzım plânına bağlı olarak yapılmakta olan tafsilât plânlarını Nafıa Vekâletine tasdik ettirmek üzere Ankaraya gitmiş olan Belediye İmar müdürü Hüsnü Keseroğlu icab eden izahatı verdikten sonra şehrimize dönmüştür. Ankaraya götürülmüş olan plânlar Beyazıd meydanı, Edirnekapı - Silivri, Sultanahmed ve Süleymaniye meydanları, Karaköy meydanı, Karaköy - Tophane ve Karaköy - Azabkapı, Üsküdar meydanı, Üsküdar - Beykoz, Emirgân koruluğu plânlarıdır. Bu plânlarda bilhassa abidelerin etrafının açılmasına ehemmiyet verilmektedir. Bu meyanda Tophane camiile Kılıcalı camii ve oradaki çeşme bir kül halinde mütalea edilerek heyeti umumiyesi bir yeşillik sahanın içine alınmaktadır. Topane kışlası ileride yola gidecektir. Azabkapıdaki Mimar Sinanın eseri olan cami ile oradaki çok kıymettar çeşme de aynı suretle bir kül halinde mütalea edilerek bunlar da bir yeşillik sahanın içine toplattırılmaktadır. Şişhane yokusunun başındaki çocuk bahçesi de ileride bu istikamette genişletilecektir. Beyazıd - Aksaray yolu üzerindeki Sütçü bostanı da gene bir saha haline konacaktır. Yenibahçe çayırı kültürpark haline ifrağ edilecektir. Buradaki bostanlardan 200,000 liralık yer istimlâk edilmiştir.

Şehircilik mütehassısı şimdiki halde Cihangir - Ayaspaşa - Kabataş, Suadiye - Erenköy - Feneryolu, Kasımpaşa, Eyüb, ve Büyükadanın plânlarını hazırlamaktadır.

Selim Sarper şehrimizde

Matbuat umum müdürü Selim Sarper, umum müdürlük müşaviri Server İskitle birlikte dün Ankaradan şehrimize gelmiştir. Selim Sarper, İstanbulda bulunduğu müddet zarfında matbuumum müdürlüğünü alâkadar eden bazı işleri takib edecek ve bu meyanda gazete sahifeleri meselesi etrafında gazete sahiblerile görüşmeler yapacaktır.

Selim Sarperin perşembe günü, Ankaraya avdet etmesi muhtemeldir.

Partide bir toplantı

Parti vilâyet idare heyeti bir toplantı yaparak yarın saat onda toplanacak olan vilâyet kongresi hakkında hazırlıklarda bulunmuştur.

Et fiatları düşmeğe başladı

Murakabe komisyonu bugün şehirde bir tarama yapacak

Fiat murakabe komisyonu dün Vali muavini Ahmed Kımıkın riyaseti altında toplanarak yağ ve et fiatları ve bunlara müteallik mesail üzerinde tetkikler yapmış ve mühim kararlar vermiştir.

Dünkü içtimaa çağırılan krema ve yağcılara komisyonun yağ ve kremaya azamî fiat vaz'ı lüzumuna kail olduğu tebliğ olununca yağcılar buna şiddetle itiraz etmişler, eğer İstanbul için böyle bir karar ittihaz olunursa yağların, piyasaları daha yüksek olan Anadolu şehirlerine gideceğini ileri sürmüşlerdir. Fakat komisyon İstanbulda 30,000 teneke yağ bulunduğunu ve bunun 15.000 tenekesi müteahhidlerin taahhüdlerine karşı olsa bile 15,000 tenekesinin yeni mevsime kadar İstanbulu idare edebileceğini gözönünde tutarak yağlar için azamî satış fiatı koymağa karar vermiştir. Bundan sonra et fiatları meselesi tetkik olunmuş, Belediye İktısad müdürü Saffet Gezen bu hususta izahat vererek canlı kasablık hayvanların kilosunun 31 kuruştan 24 e düştüğünü, bunun perakendelere iki misline yakın bir tesir yapacağını, ya - rından (bugün) itibaren perakende et fiatlarında 10-12 kuruş bir düşüklük olacağını temin etmiştir. Bu teminat üzerine Fiat murakabe teşkilâtının bugün bütün şehirde tarama suretile et fiatları nı tetkik etmesi takarrür etmiştir.

Tramvay arabalarında

Bazı tramvay arabalarından oturulacak sıraların kısmen kaldırılması, iyi neticeler verdiğinden bu tedbirin di tramvay arabalarında da peyderpey tatbiki düşünülmektedir. Sıraları kaldırılmış arabalara üçte bir nispetinde fazla yolcu almak kabil olduğu tetkiklerden anlaşılmıştır. Diğer taraftan otobüslerde de muayyen miktarda yolcunun ayakta seyahat etmesine müsaade edilmesi muhtemeldir.

Ekmek narkı tetkik edilecek

Ekmek narkını tetkik etmek üzere cuma günü belediyede bir toplantı yapılacaktır. Maamafih alâkadarlar her hangi bir tenezzüle ihtimal vermiyorlar.

Şeker rekoltesi

Bu seneki istihsal 90 bin ton

Türkiye şeker fabrikaları bu senenin kampanyasını tamamlamışlardır. Yeni mahsul şekerler tamamen depolara alınmıştır. Türkiye 1940 senesi şeker rekoltesi 90,000 tondur. Bu rekolte geçen seneden beş bin ton kadar azdır. Bu sene daha geniş bir sahada pancar zer'iyatı yapılmış olmakla beraber bazı tabiî sebebler, meselâ Trakyada seylâb, Eskişehir pancar mıntakasının yazın pancarın en ziyade yağmura muhtac olduğu zaman 25 gün yağmur yağmaması gibi vaziyetler rekolteyi düşürmüştür.

Halen Türkiye şeker fabrikaları şirketi elinde ayrıca bu sene için ayrılmış 15,000 ton şeker vardır. Bundan başka piyasada ve hususi ellerdeki stok da 5000 ton kadardır. Yeni istihsalle beraber bu stokların bu senenin Türkiye şeker istihlâkinden fazla olduğu görülmektedir. Memleketimizde şeker istihlâki senevî vasatî 100 bin tonu geçmektedir. Bu sene şeker fiatlarının pahalılanması ilk aylar şeker istihlâkini durdurmuşsa da bilâhare istihlâk gene yükselmiştir. Hükûmet şeker fiatlarını yükseltmemek için kat'î karar vermiştir.

Yunan ordusuna hediye edilen şekerler

Yunan ordusuna hediye olarak toplanan şekerlerden ilk parti olarak 10,000 kutu bugün gönderilecektir. Yarından itibaren dört bin küsur kutu daha hazırlanacaktır. Yunan ordusuna hediye edilecek bu şekerleri toplama işinde Bayan Kırdar,, Bayan Tevfik Sağlam ve Bayan Refika Hulûsi Behcetten mürekkeb komite büyük bir faaliyet gösterm tir.

Manifatura tüccarının Hava Kurumuna teberruu

İstanbul manifaturacılarının Türk Hava Kurumuna yapmakta olduğu yardım her gün biraz daha kabarmakta ve bu işle meşgul momitenin mesaisi inkişaf etmektedir. Manifaturacılarımızın bu büyük vatan hizmetinde yekdiğerile yarış edercesine gösterdikleri hamiyete mukabil bazı firmaların yersiz olarak bazı itirazları görülmüş ise de bunların da bu kutsî yardımda diğer mümasili firmalardan geri kalmıyacaklarına şüphe edilmemektedir.

Lamartine dair bir konferans

Reşid Saffet Atabinenin konferansından bir intıba

Büyük Fransız şairi Lamartin'in 150 nci yıldönümü münasebetile dün akşam saat 17 de Üniversite Hukuk fakültesi salonunda Türk Tarih kurumu azası Reşid Saffet Atabinen tarafından «Lamartin'in şahsiyeti ve Türkler hakkındaki muhabbeti» mevzulu fransızca bir konferans verilmiştir. Üniversite Rektörü Cemil Bilsel, bazı profesörler, bütün Fransız kolonisi ve Üniversite talebeleri önünde verdiği konferansına hatib:

«— Türkler bu dost simayı daima muhafaza edeceklerdir» sözlerile başlamış ve Lamartin'in şark seyahatlerindeki gayesini bizzat Lamartin'in eserinden okumuştur.

Bundan sonra hatib, o devirlerde Osmanlı İmparatorluğunun içinde bulunduğu vaziyeti kısaca anlatmış ve gene Lamartin'in eserlerinden; o zamanki İstanbul ve şark tasvirlerini okumuş, ve çok alkışlanan sözlerine son vermiştir.

Reşid Saffetin bu fransızca hitabesini Ahmed Hamdi Tanpınarın aynı mevzulu türkçe konferansı takib etmiştir. Ahmed Hamdi Tanpınar Lamartin'in seyahatlerinden bahsederken ezcümle:

«— Türkiyeye çok Avrupalı muharrir gelmiştir, sadece André Gide istisna edilirse, hepsi de Türklerin asaletini görmüş ve her fırsatta anlatmışlardır» demiştir.

Toplantıya 18.30 da son verilmiştir.

HEM NALINA MIHINA

Beşinci kola karşı

İtalyada bir casus şebekesinin muhakemesi bitti; biri donanmaya mensub bir erbaş olmak üzere iki kişi idam edildi. Gene donanmadan bir erbaşla deniz inşaat tezgâhlarında çalışan bir amele karısı müebbed küreğe mahkûm oldular. Diğer bir takım suçlular da muhtelif cezalara çarpıldılar. Demek ki İtalya, karagömleklilerin bütün dikkat ve şiddetlerine rağmen, beşinci koldan mustaribdir.

İtalyadaki mahkûmiyetler, bana, memleketimizi hatırlattı Türkiye, beşinci kola karşı en iyi zırhlanmış memleketlerden biridir. Arasıra çıkan ve kulaktan kulağa fısıldanırken bir çığ gibi büyüyen esassız dedikodulara rağmen, milletimizin sinesi casusların barınmasına ve beşinci kolun çalışmasına hiç müsaid değildir, Bunu, zaman göstermiştir. Bu gibi fısıltıları, önlemek için tek çare vuzuhtur. Dahiliye Vekâleti, bu sahada, icab ettikçe efkârı umumiyeyi tenvir ederse, halk, bu gibi vak'alar varsa kendisinden asla gizlenmediğine ve zabıtamızın iyi çalıştığına kanaat getirerek müsterih olur.

Şimdi asıl bahsimize gelelim: Bizde, tehlikeli iki beşinci kol mevzuu, Türk ailelerinin harimine kadar sokulabilen yabancı «mürebbiye» ler ile ecnebi «eş» ler olabilir. Tabiidir ki, ne mürebbiyelerin ve ne de zevcelerin hepsini beşinci koldan addetmeği hatırıma bile getirmiş değilim. Bunlar arasında, namus ve sadakatle çalışıp hayatlarını kazanan mürebbiyeler ve kocalarının millet ve memleketini seven muhterem eşler çoktur. Fakat, bu iki sınıf kadın, milliyetleri ve muhitleri itibarile, kendi millet ve memleketleri hesabına da çalışmağa müsaid bir vaziyettedirler.

Bizim kanunlarımız, «mürebbiye» leri küçük esnaf arasında saymadığı gibi, ecnebi kadınların bir Türk erkeğile evlenip Türk tabiiyetini ihraz etmelerine ve boşandıktan sonra da Türk kalmalarına müsaiddir. Bu yüzden, aile kurmak için değil; sırf tabiiyetimize girmek için, Türk erkeklerile evlenen ve bir müddet sonra ayrılan ecnebi kadınlar vardır. Bu kolaylık mevcud oldukça, beşinci kolda çalışmak istiyen kadınların rahatça iş görmek için, kendilerine bir Türk koca bulmak suretile otomatik bir şekilde Türkleşmek istiyecekleri tabiidir. Bir ecnebi ile evlenen Türk kadınları, Türk tabiiyetlerini kaybetmediklerine göre, bu işte, yabancı kadınlar aleyhine, prensip itibarile bir tenazursuzluk da vardır. Fakat meselenin bizce mühim tarafı bu değil; herhangi bir Türk erkeğile evlenen yabancı bir kadının Türk olmasında ve boşansa da Türk kalarak milli camiamız içine girmesindedir. Bu yoldan yürüyerek ecnebi kadınlarla evlenmesi yasak olan asker ve memur erkeklerimizle de evlenmek, yani kanuni memnuiyeti bir «hilei şer'iyye» ile bertaraf etmek mümkündür. Meselâ, kanun müsaade etmediği için devlet hizmetinde bir Türkle evlenemiyen bir yabancı kadın, evvelâ fakir bir ihtiyar Türkle, bir maddî menfaat mukabilinde yalandan evlenir; sonra ayrılır ve bu defa, Türk tabiiyetinde bir kadın olarak devlet hizmetindeki Türk erkeğile evlenebilir. Bu bahisle alâkadar kanunlarımızda kaçamak yollarını tıkayacak tedbirler almak lâzımdır.

Buna intizaren, mürebbiye ve eş olarak hayatımıza sokulmak istiyen, hatta sokulmuş ecnebi kadınları, vatanın yüksek menfaatleri namına, tam bir sırdaş telâkki etmemek, onların beşinci kol hesabına çalışmaları ihtimalini daima gözönünde tutarak dikkatli davranmak, her Türk için milli bir vazifedir.

Ben, bu ikazı yaparken sade memleketimi düşündüm. Ümid ederim ki bu mevzula şu veya bu suretle alâkadar olanlar gücenmezler.

Tevkif edilen hırsızlar

Muhtelif şehirlerde hırsızlık yapan Mustafa As, Mustafa Mehmeler, Yakub ve Necmi adlarında dört kişi dün sulh cezada yapılan sorguyu müteakib tevkif edilmişlerdir.

Piyasa hareketleri

İhracat artıyor

Almanlar 4,690,000 liralık fındık alıyorlar - İngiltereye 1,5 milyon kilo tütün gönderildi

Harb yıllarının ikinci Noelinin de Avrupada oldukça hararetli hazırlıklarla karşılandığını görüyoruz. Biz bunun fili cephesini harici ticaretimizde yaptığı tesirlerle anlamaktayız.

Noel haftasına tekaddüm eden geçen bir hafta içinde - sulh zamanlarının Noellerine tekaddüm eden haftalarda mutad olduğu gibi - ihracatımız evvelki haftalara nazaran oldukça düşük geçmişti. Yalnız İstanbuldan vasati olarak 3 - 3,5 milyon liralık ihracat yapılan haftalara mukabil geçen hafta ihracat ancak 780,000 lira kadar tutuyordu. Ancak bunun en mühim kısmını Noel için yapılan yaş meyva ve yemişlerin ihracatı teşkil etmiştir.

Geçen bir hafta içinde ithalât ticaretimizde bir hareket görülmüştür. Halbuki hararetli geçen ve çok mal gelen haftalardan sonra iki hafta kadar ithalât çok zayıflamıştı. Geçen hafta Basra ve sair yollarla, Bulgaristan ve Rumanya üzerinden ve Sovyet Rus - yadan bir çok lüzumlu ithalât eşyası gelmiştir. Otomobil lâstiklerini, yazı makinelerini, çivi, cam, kâğıd, fayans, büro levazımı, çelik dolabları bunların başında zikredebiliriz.

Şu bir hafta içinde, muhtelif ithalât maddesinin piyasaya çıkması ferahlık tevlid etmiştir. Otomobil lâstiği ve makaraların tevziatının yapılması, teneke tevziatının ikmalile az çok ihtiyacı tatmin olunan konserve fabrikaları, yağ, peynir, yoğurt imalâthanelerinin tekrar faaliyete geçiş yeni bir hareket doğurmuştur.

İngiliz ve Alman mubayaatı

Geçen bir hafta içinde İngiliz - Türk Ticaret Birliği ile Almanlar birdenbire muhtelif piyasalarda fazla bir faaliyetle göründüler. İngilizler ve Almanlar İzmir ve İstanbul piyasalarından zeytinyağı, palamut, Almanlar 4,600,000 liralık fındık mübayaa etmek üzere bağlandılar. Bu arada İngiltereye ilk parti olarak 1,500,000 kilo tütün yola çıktı. Şu arada Şimal ve Baltık memleketlerine olan ihracatımızın gittikçe artışını da zikretmeliyiz.

Bu alışlar piyasaya derhal bariz bir canlılık verdi. Fiatlar yükselmeğe başladı. Bu arada meselâ zeytinyağı fiatları sekiz, dokuz kuruş birden arttı.

Yeni kararlar ve tesirleri

Gene bu hafta içinde hükûmetimiz mühim bazı kararlar ittihaz etmiş bulunmaktadır. Müstahsili himaye etmek, fiatların düşmesine mâni olmak ve bir taraftan da müstehlikin haklarını emniyet altına almak gayesile ittihaz olunan bu tedbirlerin başında buğday, arpa, çavdar ve yulaftan sonra tütün ve zeytinyağı piyasasına da müdahale için tetkikata girişilmesi bunların başında gelmektedir.

İstanbul Fiat murakabe komisyonunun yeni bir kararı da ehemmiyeti haiz bulunmaktadır. Bu kararla ellerinde iki yüz kilo ve daha ziyade krema, tereyağı, sadeyağı ve kuru fasulya ile pirinç bulunanlar yarın akşama kadar beyanname vereceklerdir. Bu suretle evvelce toptancı ve yarı toptancılardan istenen beyannameler bakkallara kadar teşmil edilmiş ve halk için ehemmiyetli olan bu maddelerin satışlarının daha yakından kontrolu imkânı hazırlanmış bulunmaktadır.

Bütün bu tedbirleri, ihtiyati bir tedbir ve hükûmetimizin her sahada dikkat ve uyanıklığına bir misal olarak memnuniyetle karşılamamız lâzımdır.

Faik GÜNERİ

Küçük hikâye

Ölülere hürmet

Yazan: Orhan Rahmi Gökçe

Erkek:

— Gece, ne güzel, değil mi?

Dedi. O, başını kaldırdı, tipi savrulan havaya baktı:

— Güzel ve muhteşem...

— Hele kar yağışı...

— Evet, hele kar yığışı...

Erkek durdu. O da durdu. Biraz önce yanyana giderlerken, şimdi, üstünü kar kaplamış rayların üzerinde karşı karşıya gelmişlerdi. Erkek ona doğru iki adım attı.

— Demek ki kim olduğunuzu söylemiyeceksiniz?

Genc kız, üstünde kar ve gece gölgeleri biriken kirpiklerini oynatarak güldü. Kürklü mantosunun içinde karlı dekorun fonuna vuran gölgesi gayet zarif ve biraz da şuhtu.

Başını silkti ve beyaz dişlerini gösteren bir gülüşle:

— Fakat - dedi - ne lüzumu var? Bakınız; ben ayni suali hiç tevcih etmedim... Biz, tesadüfün karşılaştırdığı iki yolcuyuz. Eğer bu tesadüfü, lâaletayin bir zevk ve hatıra seviyesine indirmek istemiyorsak, her ikimizi de, buracıkta birer meçhul olarak bırakalım... Fena mı?..

Genc erkek üzülür gibi başını eğdi:

— Bilmem ki!..

Bu defa genc kız ona doğru iki adım attı. Artık biribirine çok yakındılar. Göz göze gelmişlerdi. Genc kız gene ayni güzel gülüşle güldü:

— Yoook, çehrenizi eksitmeyiniz. Hafızamızda bu karlı gece çok kereler canlanacak... Hayatımızın sonuna kadar, bunu kimseye söylemiyeceğiz. O bizim, en gizli maceramız olarak kalacak... Bunun neresi fena!.. Bu hatıranın içinde tecessüsümüzle muhayyilemiz, neler yasatmıyacaklar!.. Ben sizi, uzak, meçhul illerde bir kahraman gibi yaşatacağım... Siz de beni kimbilir nasıl tahayyül ve zannedeceksiniz. Oh, bunun güzelliğini nasıl inkâr edebilirsiniz? Halbuki tanışsak, daha çok ileriye gitsek, biribirimizi daha yakından kavrasak, yavaş yavaş, hayatımıza hâkim olan hiçbir fevkalâdelik kalmadığını göreceğiz. Biribirimizin kusurlarını sezeceğiz. Biribirimizi aldatmak, biribirimize daha hoş, daha cazib görünmek için maskelerimizi takacağız. Ve gün gelecek, içimizin şimdi, şu meçhuliyet içinde yaşadığı zevkten hiçbir şey kalmıyacaktır. Yok, ne ben sorayım size, ne de siz bana sorun... Sadece, meçhul bir genc dişi ile meçhul bir genc erkek olarak kalalım...

Erkek, kollarını genc kıza doğru uzattı:

— Oh - dedi - güzel, fakat çok zalimane bir arzu...

O, gecenin içinde akisler bırakan bir kahkaha ile güldü ve o sırada erkek onu kollarından yakalamıştı, dudak dudağa geldiler. Havada tipi içinde, sanki yıldızlar da savruluyordu...

Sonra tekrar yürüdüler. Hattın ortasında, ara sıra böyle durarak, ara sıra, kolları ile yekdiğerinin bellerini sararak gittiler... Bir saat sonra, küçük istasyona döndüler.

Burada ayrı ayrı istikamette giden iki katar duruyordu. Nedense, Anadolu ortasındaki bu küçük telâki noktasında, her iki katarın uzunca bir müddet beklemeleri lâzımgelmişti.

İki genc, işte bu ayrı ayrı yollara düşmüş katarların yolcuları idi. Evvelâ, karşı karşıya duran kompartimanın buğulanmış pencerelerinde bakışmış, sonra kapıları açmış ve inmiş, daha sonra bu karlı gecenin masalını yaratmışlardı. Vagonlarda herkes uyuyordu...

Biraz ilerideki travers yığınının dibinde gene durdular. Genc erkek:

— Ben sorayım - dedi - bakalım harekete ne kadar var?

Ve, istasyona kadar koşarak gidip geldi:

— Daha on iki dakikamız var... Şuracıkta biraz otursak!.

— Hay, hay, nasıl isterseniz.

Oturdular. Erkek ona, bakıyor, profilden de bu meçhul dişinin harikulâde güzel olduğunu görüyordu. Genc kız da ara sıra gülerek ona dönüyordu... Erkek bir aralık inadla:

— Fakat - dedi - bana öyle geliyor ki, bu, tatlı bir hatıra gibi değil, sivri uçlu bir hançer gibi içime saplanacak. Sizi, bulduğum noktada kaybettiğim için, ömür boyunca iç acısı duyacağım.

O, gene başını salladı:

— Hayır, hayır!. Kendinize kat'iyyen bu fikri telkin etmeyiniz. Tesadüfün raylar ortasında karşımıza çıkardığı bir saati çalmış olduk...

Delikanlı mırıldandı:

— Keşke...

— Ne var?

— Trenler hiç hareket etmese... Gece hiç bitmese... Daima yanımda kalsaydınız, Buralarda, böylece kalsaydık...

Birdenbire istasyonun kampanası çaldı. İkisi de fırladılar. Tekrar biribirine sarıldılar:

— Allaha ısmarladım seni benim meçhul dişim!..

— Ben de seni meçhul erkeğim!..

Koştular, kompartimanlarına girdiler. Soğuğa rağmen pencereyi açtılar. Bakışarak, mendillerini sallayarak, gecenin iki ayrı noktasına doğru kaybolup gittiler.

***

Nüzhet, o sene evlenmişti. Karısı bir gün:

— Nüzhet - dedi - haberin var mı ya; kardeşim Türkân yarın geliyor... Hem de nişanlısı ile beraber...

Nüzhet, karısı Cazibeyi ensesinden öptü:

— Gözlerin aydın öyleyse... Misafirleri ağırlamak senden, lisan ziyafeti de benden... Çünkü ben başka şeylerden anlamam karıcığım...

— Bilirim zaten, bu cihetlerde kabiliyetsizsin benim serseri Donjoanım.

Misafirler ertesi gün geldiler. Nüzhet, eve geç dönmüştü. Baldızı Türkânı ve nişanlısı iktisad doktoru Ragıbı evde buldu. Karısı onları tanıştırdı. Nüzhet, Türkâna bakınca, hafifçe titrediğini duydu. Meçhul dişiye ne kadar da benzi

SON HABERLER

Siyasî İcmal

Lord Halifaks'ın sefirliği

1935 ten 1938 senesine kadar İngiliz Hariciyesini deruhde ve bir müddettenberi de İngiliz Harbiyesini idare eden Mister Eden yeniden İngiltere Hariciyesine tayin olundu. Mister Eden'in selefi olan Lord Halifaks'ın, Amerika sefirliğine tayini ise, İngiliz - Amerikan münasebetlerinin ihraz ettiği büyük ehemmiyeti tebarüz ettiriyor ve İngilterenin Lord Halifaks gibi tecrübeli bir devlet adamından bilhassa bu münasebetleri idare ve inkişaf ettirmek hususunda istifade etmek istediğini gösteriyor.

İngilterenin bütün hedefi, harbi kazanmaktır. Bu neticeye varmak ise, geniş bir ölçüde Amerikanın yardımına bağlı olduğu için İngiltere bu hayati kıymeti haiz işi başarmak liyakatine malik, en kıymetli ve en becerikli adamlarını Amerika nezdine göndermek vaziyetindedir.

Geçenlerde ansızın ölen Lord Lothian eski bir gazeteci olmak dolayısile Amerika matbuat âlemile sıkıfıkı temas etmek sayesinde kendisini Amerikalılara sür'atle sevdirmiş, bilhassa açıksözlülüğü ve hakiki vaziyeti anlatmak yolundaki iktidarile memleketinin davasına büyük hizmetler ifa etmek imkânını bulmuştu.

Lord Halifaks da, gerçi bir zamanlar tatmin siyasetini takib ederek bu siyasetle şimdiki harbin önünü almayı ummuştu, Fakat bu siyasetin iflâs etmesi üzerine harbe girmekten başka çare kalmadığını görünce harbe girmek hususunda tereddüd etmemiş ve harbi sonuna kadar götürmek azmile de hareket edebilen karakterde olduğunu göstermiştir.

Bu yüzden onun hiçbir vakit bugünkü kadar hayati mahiyetini ihraz etmemiş olan İngiltere - Amerika münasebetlerini idare hususunda göstereceği liyakatle «harbi kazanmak» davasına mühim hizmetler ifa etmesi beklenmektedir.

Mister Eden

Lord Halifaks'ın yerine geçen Mister Eden ise İngilterenin en genc ricali arasında olmakla beraber büyük bir siyasi basiret göstermekle temayüz eden bir şahsiyettir. Mister Eden tatmin siyasetine muhalifti. Ve bu siyasetin ancak felâket doğuracağına kanidi. Bu yüzden o siyasete mukavemet ediyor, ve tecavüzün önünü kesmek için ona düşman olan bütün milletlerin bir ittihad cephesi kurmasını istiyordu. Mister Eden'in bu siyaseti o zaman Mister Çemberlayn'le arkadaşları tarafından takdir olunmamış ve Mister Çemberlayn harbi önleyeceğine inandığı tatmin siyasetine devam etmiş. Mister Eden bu vaziyet karşısında Çemberlayn kabinesinden çekilmek mecburiyetinde kalmıştı. Mister Çemberlayn de böylelikle İtalyayı tatmin ettiğine zahib olmuştu.

Hâdiseler Mister Çemberlayn'i değil, fakat Mister Eden'i teyid ve Mister Eden'in görüş ve içtihadındaki isabeti ispat etti. Bu yüzden bugünkü harbin balşaması üzerine o yeniden kabineye girdi ve Çörçil'in kabinesinde Harbiye Nazırlığına getirildi. Nihayet Lord Halifaks'ın Amerikaya gönderilmesi üzerine Hariciye Nazırlığına tayin olundu.

Mister Eden'in İngiliz Hariciyesine gelmesi, İngilterenin zaferi kazanıncıya kadar harbi mutlaka idame edeceğini yeniden teyid eder.

Bir zafer daha

Yunan kuvvetlerinin Himarayı zaptederek Arnavudluğun en bellibaşlı limanlarından olan Avlonyaya yaklaşmaları Yunan silâhları için parlak bir zafer teşkil etmekte ve bu zafer bütün Yunanistanda tes'id olunmaktadır. Yunan kuvvetlerinin zaferden zafere sıçrayarak deruhde ettiği büyük işi en şerefli neticeye vardırmak için her güçlüğü ikdiham etmesi ve adım başında yeni muvaffakiyetler kazanması, en hararetli tebrike değer. Her zaferin yeni bir zafer için hazırladığı imkânlardan hemen istifade ederek ilerliyen ve yeni zaferler kazanan Yunan ordusunun harbi sona erdireceği günler herhalde uzak değildir.

Ömer Rıza DOĞRUL

Örfî idarenin temdidi kararı

Ankara 23 (Telefonla) — İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale ve Kocaeli vilâyetlerinde 23 teşrinisani 1940 ta bir ay müddetle ilân edilmiş olan örfî idarenin hitamından itibaren 3 ay daha temdidine dair olan karar bugünkü resmî gazetede neşredildi.

Millî Korunma Kanunu tadilâtı

(Baştarafı 1 inci sahifede)

miştir. Hükûmetin teklifinde kurulacak müesseselere mevdu vazifelerin elyevm mevcud müesseselere de tevdi edilebileceği yazılıdır. «Mevcud müesseseler» tabirinde hususî müesseselerin dahil bulunmadığı muvakkat encümen mazbatasında tasrihine lüzum görülmüştür.

Hükûmet, değirmenlere ve un fabrikalarına el koyabilecek

Kanunun mer'i 14 üncü maddesile hükûmete stok yapmak için lüzumlu maddelere el koymak salâhiyeti esasen verilmiştir. Lâyihada ayrıca bunların satışına ve tevziine de salâhiyet istenmiş, encümen bu hükmü de muvafık bulmuştur. 18 inci maddeye encümende Ticaret Vekilinin gösterdiği lüzum ve azadan Bilecik meb'usu Kasım Gülekin teklifi üzerine bilûmum un fabrika ve değirmenlerine hükûmetin el koyabileceğine dair bir fıkra ilâve edilmiş ve maddenin diğer hükümleri aynen kabul olunmuştur. Kanunun mer'i 19 uncu maddesile iş kanununun bazı hükümlerini icabında tatbik etmemek suretile çalışma zamanını ve çalışacak kolların miktarını tezyide mütealllik olarak hükûmete verilmiş bulunan salâhiyetin; hıfzıssıhha, ulusal tatil kanunlarının bazı hükümlerinin de icabında gene bu maksatla tatbik edilmemesi suretile tevsii hakkında lâyihadaki teklif encümence de münasib görülmüştür.

Kira işlerinde suiistimallere sed çekiliyor

Millî korunma kanununun 30 uncu maddesi mühim merkezlerdeki gayrimenkul kira bedellerinin atırılmamasını istihdaf etmektedir.

Fakat tatbikatta bu hükme başka yollardan muhalefet edildiği görüldüğünden kira işlerindeki bu suiistimallere sed çekmek için bu madde de tadil olunmaktadır. Muvakkat encümen bu tadili de muvafık bulmuş ve icar mükavelelerinde yazılı ademi tahliyeden mütevellid tazminata da tatbik mahalli kalmıyacağını mazbataya dercetmiştir.

Musadere kararları malın nev'ine teşmil edilecek

Mer'i 59 uncu maddede işlenen suçun vahametine göre cezalarda tedric esasının bulunmaması tatbikatta maddeden maksud olan gayeyi temin edemediğinden, hükûmet bu maddenin tadilini teklif etmiştir. Encümen tadili yerinde bulmakla beraber musadereye aid olan kısmı mazbatasında bir misalle izaha lüzum görmüştür: Meselâ bir bayiden Sunlight sabunu isteyip de müşteriden fazla fiat taleb edilecek olursa, mahkemece hakkında musadere kararı verilecek mal yalnız müşterinin istediği miktarda sabun olmayıp, mevcud tekmil Sunlight sabununun nev'idir. Gene buğdayda vaki ihtikârda dahi buğdayın ihtikâra mevzu teşkil eden nev'inin mahkemece araştırılması lâzımdır. Binaenaleyh tatbikatta nevi esası gözönünde tutularak vazıı kanunun maksadı teshil edilmiş olacaktır.

Amerika, yıldırım hızile hazırlanıyor

Ruzvelt'e, günde 500 harb tayyaresi yapmak üzere bir proje veriliyor

Londra 23 (a.a.) — Daimî sanayi teşekküllerinin yeni intihab edilen reisi ve Amerikada amele partisinin en nüfuzlu şeflerinden biri olan Phillip Murray, bugün Reisicumhur Roosevelt'e günde 500 harb tayyaresinin imalini derpiş eden bir plân tevdi edecektir. Bu haberi veren Daily Mail gazetesinin Nevyork muhabiri şunları ilâve etmektedir:

«Amele sendikalarının icra komitesi yeni ve tamamile sansasyonel bir plân hazırlamıştır. Birçok noktaları gizli kalan bu plânda icab eden makinelerin yerlerine yerleştirilmesi için geçecek olan altı aydan sonra günde beş yüz tayyare imali derpiş edilmektedir.»

Denizaltı avcısı gemiler yapılıyor

Vaşington 23 (a.a.) — Amerika bahriye nezareti 284 milyon dolar tutarında denizaltı av gemisi ile yardımcı gemiler sipariş etmiştir.

Bu siparişler arasında askerî limanların ağzına denizaltı gemilerine karşı ağlar koymağa mahsus dört vapur da vardır.

Bahriye Nazırının manidar bir mesajı

Vaşington 23 (a.a.) — Bahriye Nazırı Albay Knox, donanmaya radyo ile bir Noel mesajı göndermiştir. Knox mesajında bilhassa diyor ki:

Donanmamız, yüksek an'aneleri mucibince önümüzdeki sene içinde de kendini istikbalin vazifelerine hasredecektir.

İhracat lisanslarını Ticaret Vekâleti verecek

Ankara 23 (a.a.) — Ticaret Vekâletinden tebliğ edilmiştir:

Halen bazı mıntaka ticaret müdürlükleri ile ihracat birlikleri tarafından verilmekte olan ihracat lisanslarının da, 1 sonkânun 1941 tarihinden itibaren doğrudan doğruya Ticaret Vekâleti tarafından verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu hususa dair hazırlanmış talimatname neşredilmek üzeredir. Bu suretle yapılan değişiklik lisans mercilerine münhasır bulunmaktadır.

İngiltere - Uruguvay ticareti artıyor

Montevideo 23 (a.a.) — Lord Willingdon'un riyaseti altındaki İngiliz satın alma komisyonu bir hafta ikametten sonra dün Montevideo'dan ayrılmıştır. Bu ziyaretin neticesi olarak iki memleket arasındaki ticaret mübadelelerinin artacağı tahmin edilmektedir.

Rumanyada Alman askeri artıyor

Tamşıvar'a yeniden takviye kıt'aları gönderildi

Bükreş 23 (a.a.) — Stefani:

Gazetelerin verdiği bir habere göre ayın 17 nci ve 18 inci günleri Tamşıvar'a yeniden Alman talim ve terbiye kıt'aları sevkedilmiştir. Bu kıt'alara kumanda etmekte olan General Huber, Tamşıvar civarındaki bütün Alman kıt'alarının kumandanlığına tayin edilmiştir.

Bükreş 23 (a.a.) — General Antonescu tarafından bu sabah neşredilen bir kararname ile 4 kânunuevvelde Rumanya ile Almanya arasında Berlinde imza edilen itilâfların tasdik edildiği bildirilmektedir.

Bükreşteki Noel töreninde Kral da bulundu

Bükreş 23 (a.a.) — «D. N. B.» Bükreş ordugâhında dün akşam, Alman askeri heyeti şerefine büyük bir Noel töreni tertib edilmiştir. Törende Rumanya Kralı Michail, Başvekil General Antonesco, Alman elçisi Dr. Fabricius, Alman askerî heyeti reisi General Hansen, hava generali Speidel, Bükreşteki Alman askerî heyeti subayları ve Rumen ordusu büyük subayları hazır bulunmuştur.

Vali Frank'a göre

Polonyada mağrur ve kuvvetli bir Alman devleti kurulacakmış!

Londra 23 (a.a.) — Reuter ajansı bildiriyor:

Alman işgali altında bulunan Polonya umumî valisi Frank, Cracow'da söylediği ve Varşova radyosunun neşrettiği bir nutukta başlıca şunları söylemiştir:

«Adolff Hitler hiç kimsenin mümanaatına maruz kalmaksızın dünyayı idare etmek üzere intihab edilmiştir. Allahın en büyük inayetidir ki ona Almandır diyebiliyoruz. Polonya ikiye ayrılmıştı. Fakat 1918 den 1938 e kadar geçen 20 sene bir daha avdet etmiyecektir. Bu memleket Almandır ve Alman kalacaktır. Bu memlekette mağrur ve kuvvetli bir Alman devleti kurmak arzusundayız.»

Benzin tahdidatından alınan neticeler

Ankara 23 (Telefonla) — İstanbul mıntaka ticaret müdürlüğü benzin tahdidatından alınan neticeler hakkında Ticaret Vekâletine bir rapor göndermiştir. Bu raporda taksi otomobillerinin sarfettiği benzin miktarı da bildirilmektedir.

TETKİKLER — TAHLİLLER

Sözün tesiri

Yazan: **M. Şekip Tunc**

Pek farkında mıyız bilmem? Konuşmak hakkı ötedenberi büyüklerin bir imtiyazı olagelmiştir küçükler ise sadece dinlemeğe memurdurlar. «Bir söyle iki dinle», «Allah bir ağız, iki kulak vermiş» gibi ata sözleri bu imtiyazın âmme vicdanınca da tasdik edildiğini gösterir; o halde menşe ve sebebi araştırılması icab eden pek eski bir âdet karşısında bulunuyoruz demektir. Çok muhtemeldir ki bu âdet pek eski devirlere kadar uzansın ve bu devrin bütün insanları değil, yalnız kumanda mevkiinde bulunanları konuşup diğerleri bunları dinlemek, anlamak ve emirlerini yerine getirmekle kalmış olsunlar. Nitekim bu hali çocuklarda da görüyoruz; onlar da konuşmaya anlamadan sonra muvaffak oluyorlar. Çünkü anlamak bir alıcılık ise konuşmak bir yapıcılıktır. Almak herhalde yapmaktan çok daha kolaydır. O halde makul ve hatta mücerreb görünen bu faraziye doğru ise sözün pek büyük olan kuvvet ve tesiri daha başlangıcda bir kumanda kudretini haiz olmasından, daha doğrusu konuşanın konuşamıyanlar üzerine hükmetmesinden ileri gelmiş olacaktır. Sözün bu müthiş tesiri bir kere görüldükten sonra bu iktidarı kuvvetlendirerek icabında nutuk ve hitabet halinde inkişaf ettirmek ve bu suretle hakimiyeti artırmak temayülü tabiatile vücud bulmak lâzım gelir. Yalnız kumanda safhasından nutuk ve hitabet safhasına geçebilmek için kabile hayatından «site» hayatına geçmek iktıza etmiştir. Nitekim tarih ilk büyük hatibleri Yunan ve Roma sitelerinde göstermektedir. Kumanda nasıl yaptırıcı bir kuvvet ise onun bir istihalesi demek olan nutuk ve hitabet de ayni iktidarı haizdir. Aralarındaki fark birinin kısa, ve mutlak bir emir olmasına karşılık diğerininin uzun, maharetli ve kandırıcı bir hususiyet kazanmış olmasından ibarettir: Her ikisi de canlı bir düşünceyi temsil eder; aksiyona götürür.

Kelimelerde bir sihir kuvveti tasavvur edilerek bunların bazı formülleri delâletile realitelere hükmolunabileceği kanaati en eski inanclarımız arasındadır. Muska taşımak, evlerin alnına «maşallah» lar takmak âdeti bu inancın son artıklarını gösterir. İncillerden bir tanesi «herşeyin evveli kelâm idi» cümlesile başlar. Semavî bütün dinler en büyük mucizenin «kelâm» olduğunu söylemekte müttefiktirler. Yalnız bu mucizeyi fani insanların elinden alarak bütün dünyaların hakikî sahib ve âmiri tanınan ezelî bir varlığa yükselterek ebedileştirmek istemişlerdir. Şiirin bütün san'atların fevkinde görülmesi ve şair hayranlığının emsalsiz bir halde kalması söz sana'tının şaheserlerini vücude getiren bir efendisi olmasındandır. İlâhî kelâmın tercümanı olduklarına inanmış peygamberlerin yaptıkları harikulâde tesirler dahi esas itibarile aksiyona götüren birer kumanda olmuştur. O halde ki kumandan, hatib, peygamber, şair dediğimiz kimseler sözlerini dinletmesini, sözün kudret ve icazına hâkim olmasını bilmekte birbirlerine yaklaşan ve aşağı yukarı ayni iktidarı temsil eden şahsiyetlerdir. En geniş kütlelere öte - denberi hâkim olanlar da bunlar olduğuna göre bu hakimiyetin sırlarını daha yakından anlamağa çalışmak lâzımdır.

Esas itibarile «lisan» aletine dayanan bu sırrın çözülmesi bu aletin iyice anlaşılmasına bağlıdır.

Lisandan gayri bütün aletlerimiz fanî, mahdud ve muayyen tesirlidir; ruhla, düşünce ile olan münasebetleri de ağır ve manialıdır, Yalnız lisandır ki bütün bilgi, his ve faaliyet dünyamızı «kelime» dediğimiz ses kalıplarına doldurarak bunları kolayca ve istediği tarzda yani olmuş ve olabilecek şeyler tarzında tertib edip bize hem vakıa, hem de mefkûre dünyasını nakledebilecek bir iktidarı haizdir. Halbuki diğer aletlerimizden hiç birinde bu iktidarın binde biri bile yoktur. Hele mefkûreye doğru götürmeğe, hayatımıza bir mana ve gaye verecek bir telkinde bulunmağa hiç muktedir değillerdir. Fazla olarak ilmimiz bize pratik faaliyetlerimize göre ayırdığımız eşyayı ve bunların arasındaki münasebeti tanıtmakla iktifa eder. Dünyanın ve insanın tek ve bütün bir varlık olarak ne gibi bir mahiyet ve mana taşıdığını aramakla da meşgul olmadığından bizim bütün insanlığımıza hitab etmez. O halde ilim ve onun intifaı ve pratik olan teknik lisanı tam manasile beşerî bir lisan değildir. Halbuki biz ilim dilinden başka beşerî, canlı ve mefkûreler yaratan bir dile de muhtacız; ve bu dile olan ihtiyacımız daha umumî olduğu için şümul ve tesir sahası da pek geniştir. Hayati aksiyonlar ve mefkûrelerin dilidir. Telkin ettiği muhtelif dünya tasavvurlarile, hayata verdiği gaye ve manalarla bizi mefkûreden mefkûreye sevkeden odur. Lisanın büyüsünden kurtulmuş olmak şöyle dursun binbir kitab, mecmua, gazete ve radyo gibi vasıtalarla sözün her tarafa yayıldığı ve bütün dünyayı büyülemek istediği bir zamanda yaşadığımız için yapılan telkinlerin tesirlerine kapılmıyarak hakikatleri olduğu gibi görmek, yolu şaşırmamak güçleşmiştir.

Buna karşı vazifemiz bütün dünyayı biran evvel daha yakından, daha derinden ve kendi gözümüzle tanımak, kendi düşünce ve muhakemelerimizle anlamaktır. Klâsikleri tanımak için son zamanlarda gösterdiğimiz gayretlerin yanında bugünkü dünyayı tanıtacak eserlere vakit kaybetmeden azami ehemmiyeti vermek ve okumak zamanı gelmiştir. Yalnız bu kadar da değil, bugünün büyük hayat ve hareket merkezlerinde bizim de gören, anlayan, düşünen ve yazmasını bilen insanlarımız olmalıdır. Sadece resmî ve ticarî ajanların bulunması artık kâfi değildir. Dünyanın bu muazzam kaynaşmasını yakından görecek, duyacak, anlayacak ve bildirecek adamlarımızı seçip bu merkezlere biran evvel göndermemiz lâzımdır. Bugünkü müthiş propagandaların tesirlerinden kurtulmak selâmetle düşünebilmek imkânı da ancak bu yolda bir hattı hareketle temin olunabilir. Çünkü insan düşüncesi elde edilen malzemenin kemiyet ve keyfiyetine göre olur. Bunlar sağlam, doğru ve kâfi derecede değillerse, ne yapılsa, salim düşünmek kabil olmaz.. Artık herşeyi bilecek kâhinler de olmadığı için tabiî zekâları iyi beslemekten başka çare yoktur.

M. Şekib TUNC

İngiliz ticaret filosunun kayıbı

Bu haftaki zayiatın her zamankinin çok aşağısındadır

Londra 23 (a.a.) — Reuter:

Amirallık dairesi, 15/16 kânunuevvelde nihayete eren hafta içinde düşmanın faaliyeti neticesinde ticaret filosu kayıplarının ceman 41.476 tonilâto hacminde yedi vapur olduğunu ve bu yedi vapurdan ceman 10.646 tonilâto hacminde beşinin İngiliz vapurlarını teşkil ettiğini bildirmektedir.

Bu rakamlar Dünkerk harekâtı devresi hariç, harbin devamı esnasında haftada 63 bin tonilâtodan biraz aşağı olan hafta vasatisinin çok dununduır. Almanlar ise, 15/16 kânunuevvelde nihayete eren hafta içinde ceman 82.450 tonilâto hacminde ticaret gemisi batırdıklarını iddia ediyorlar ki bu rakam, hakikî rakamın hemen iki mislidir.

Hazin bir kayıb

Ankara 23 (Telefonla) — Teessürle haber alındığına göre, sabık Ticaret Vekili ve Antalya meb'usu Cezmi Erçin, bugün saat 15,45 te vefat etmiştir. Merhum, Ticaret Vekâletinden çekilmesini icab ettiren hastalıktan, uzun müddettir mustarib bulunuyordu. Bütün tedavilere rağmen bu acıklı neticenin önüne geçilememiştir.

Ölüm haberi Millet Meclisinde duyulmuş ve derin teessür uyandırmıştır. Cezmi Erçinin cenazesi yarın (bugün) Millet Meclisince tertib edilen merasimle kaldırılacak ve namazı öğleyin Hacıbayramda kılındıktan sonra Cebecide defnedilecektir.

Cumhuriyet — Merhum 1895 te İstanbulda doğmuş, Mülkiyeden çıkmış ve bir çok maliye hizmetlerinde bulunduktan sonra Ziraat Bankası umum müdürlüğünden meb'us seçilmişti. Kıymetli bir devlet adamıydı. Kendisine Allahtan rahmet diler, Büyük Millet Meclisimizle kederli ailesine derin taziyetlerimizi sunarız.

VİCHY'YE BİR HAFTALIK MÜHLET

(Baş tarafı 1 inci sahifede)

yazdığı bir yazıda, Almanyanın Fransız limanlarına ve demiryollarına göz diktiğini söyledikten sonra Fransanın büyük millet vasfını muhafaza ettiğini ve Mareşal Petain'in memleketine karşı vazifesini her şeyden üstün tuttuğunu söylüyor ve makalesine şu şekilde devam ediyor:

«Öyle ihanetler, alçaklıklar var ki Petain, Laval'in aksine olarak, bunlara düşmemiştir.

Binaenaleyh İngiliz milleti bugün Fransız milletine hitab ediyor ve diyor ki: «Sizin davanız daima bizim davamız olarak kalmaktadır.»

Atlantiğin ötetarafındaki büyük demokrasi bize öyle kuvvetli bir yardım vadetmiştir ki, sizin cellâdlarınız hırslarından köpürüyorlar. Dayanınız. Fransa yakında kalkınacak ve bizimle beraber, bir defa daha, insanlık davasını zafere kadar silâh elde müdafaa edecektir.»

Almanlar hududu kapayorlar

Londra 23 (a.a.) — Daily Teleraph gazetesinin Nevyork muhabiri şunları yazmaktadır:

«Alınan muhtelif haberlere göre, Almanlar Fransanın iki kısmını tefrik eden hattı 20 ilkkânundan 10 sonkânuna kadar kapayacaklarını bildirmişlerdir.«

Le Temps'ın şayanı dikkat bir makalesi

Lyon 23 (a.a.) — Tepms gazetesi yazdığı bir başmakalede diyor ki:

«Geniş müstemleke topraklarımızı olduğu gibi muhafaza ediyoruz. Anavatandaki kuvvetlerimiz yıkıldığı sırada denizaşırı topraklarımızın parçalanacağı zannedilebilirdi ve hiç şüphe yok ki, eğer Fransız idaresi şiddet ve tethişe istinad etmiş olsaydı bu böyle olacaktı.

Memleketimizin galibe karşı girişmiş olduğu taahhüdleri kat'iyyen yerine getirmeğe ve mütareke şartlarını itina ile tatbika karar vermiş olduğunu biliyoruz Fakat mütareke bize imparatorluğu ve bu imparatorluğun müdafaasını ve müdafaa vasıtalarını bırakmıştır. Bunu eski müttefiklerimize karşı ve keza Hindiçinide yaptık.

Bu azimli vaziyet, muahedelerin ihlâline müsaade etmemek ve topraklarımızın tamamlılığını muhafaza eylemek hususundaki kat'i irademizi ispat eder.»

Fransa, İmparatorluğunu muhafazaya çalışacak

Ankara 23 (Telefonla) — Almanların yeni taleblerinin kabulü için Vichy hükûmetine bir haftalık mühlet verdiklerini haber veren Ankara radyo gazetesi diyor ki:

«— Fransanın Hava Nazırı, Suriye ve Lübnandan dönüşünde, Fransanın müstemleke imparatorluğunu muhafazaya azmetmiş bulunacağını söylemiştir. Bu vaziyet, İngiliz muvaffakiyetlerile İtalyan hezimetleri arttıkça Fransanın Alman taleblerine karşı sertlik gösterdiğine delildir. Sebebi ne olursa olsun, Fransız müstemleke imparatorluğunu muhafazaya karar vermiş bulunuyor. Bu da, ancak İngiliz muvaffakiyeti sayesinde mümkün olabilecektir.»

Hava akınlarının serpintileri

İsviçrede Zürih'e bombalar düştü, tahribat oldu

Bern 23 (a.a.) — «D.N.B.» İsviçre genelkurmayı tebliğ ediyor:

23 kânunuevvel gecesi, yabancı tayyareler müteaddid defa arazimiz üzerinde uçmuşlardır.

Bu tayyareler şimal istikametinden gelerek saat 20.45 te Zurich üzerine yangın ve infilâk bombaları atmışlardır. Birçok binalar ve demiryollarının elektrik kabloları hasara uğramıştır. 11 kişi yaralanmıştır.

Fransa - İtalya hududu açıldı

Roma 23 (a.a.) — Resmen bildirildiğine göre, İtalyan - Fransız hududu Modane'de açılmış ve gerek demiryolları gerek posta münakalâtı yeniden tesis edilmiştir. Taahhüdlü mektublar da kabul edilmektedir.

Hadiseler Arasında FELEK

Hicaza inşallah!

Bir sohbet meclisinde münakaşa ediliyordu:

— Trablusgarba, Arnavudluğa İtalyanlar nasıl imdad gönderirler?

İçlerinden birisi:

— Ayol oralar denizaşırıdır. Kolay kolay asker gider mi? İngiliz filosu Akdenize hâkim oldukça denizden imdad gönderilmesi mühlik bir teşebbüs olur.

Diyince herkes:

— Aşkolsun yahu! Bak, neler de biliyor! Demek Trablusgarb ve Arnavudluk denizaşırıdır ha! Yeni öğrendik, diyerek adamcağızla alay ettiler. O da işi pişkinliğe vurup:

— Yaaa! Bilmiyor muydunuz? diye alaya iştirak etti ve ilâve eyledi:

— Ben sizi saltanat devrinin bazı ricali gibi denizaşırı yerleri bilmez sanmıştım.

Sordular:

— Hangi rical?

— Vaktile, pek bilmiyorum ama galiba Sultan Hamid devrinde Giridde isyan çıkmış. Heyeti vükelâ asker sevkine karar vermiş ve Seraskere de orduyu hümayunun Giride azimeti tedbirlerini almasını tebliğ etmişler. Evvelâ, Bahriye Nazırı vaziyeti izah etmiş: «Girid adadır. Karadan asker gitmez» demiş. Anlayamamışlar. Nihayet Giridin «Kızkulesi» gibi dört tarafı su olduğu izah edilerek erkânı devlet tenvir olunmuş.

Bu lâtifeden sonra da Arnavudluğa ve Libyaya nerelerden asker gelebileceği ihtimalleri görüşüldü. Kanaat hasıl oldu ki; deniz yolundan başka çare yok. O yol da İngiliz filosunun kontrolu altında.

Hazır bulunanlardan birisi ciddî bir tavırla:

— Yalnız bir çare var, dedi. Size şu vak'ayı anlatayım da o çarenin ne olduğunu iyice kavrayınız!

Vaktile -Çin Türkistanından Hicaza gitmek üzere- binlerce hacı Rusyadan İstanbula gelir ve buradan hazırlanan bir Türk vapurile Ciddeye, oradan da Mekkeye giderdi. Hicaz hattı yapıldıktan sonra bu deniz yolu biraz kısaldı. Beyruta varılır, oradan Şama. Şamdan Medine tarikile Mekkeye gidilirdi.

Bu Türkistan hacılarının en çok korktukları şey, memleketlerinde hiç görmedikleri deniz seyahati idi. hakları da yok değildi. O devirlerde çalışan eski İdarei Mahsusa vapurlarının denize mukavemetsizlikleri söyle dursun pek yolsuz olusları, en ufak salıntıdan hastalanan bu bicareleri haftalarca süren seyahat esnasında harab ederdi.

Hacıların bu korkusunu bilen bir açıkgöz bir gün bunlardan bir grupu yakalamış:

— Selâmünaleyküm hacı! Hicaz inşallah?

— İnsallah!

— Allah müyesser etsin. Elhamdülillâh biz de hacıyız. Yolculuk ne zaman?

— Gemi bekleyoruz.

— Yaaa! Allah yardımcı olsun. Şimdi kış. Fırtına çok. Deniz azgındır. Neden karadan gitmezsiniz?

Hacılar bilmedikleri bir kara yolundan bahsedildiğini işitince sevinmişler. Hemen bu hayırlı adamın etrafını sarmışlar, kendilerine delâlet etmesini rica etmişler, O da kabul etmiş. Her birinden beşer altın yol parası almış ve hepsini Galatada Tünele götürmüş. Gişeden birer bilet almış ve arabaya koymuş, kendi de elini sallayarak selâmetlemiş. Hacılar Beyoğluna vardıkları zaman ara istasyonu diye tabii çıkmamışlar, tekrar aşağı inmişler. Böylece bir kaç defa sefer ettikten sonra Tünel memurları bunların vaziyetlerinden şüphe etmiş ve sormuşlar:

— Hacı! Ne haber?

— İyi şükür!

— Nereye böyle? İnip çıkıyorsunuz?

— Hicaza inşallah!

Bundan sonra iş polislik olmuş.

O bir şey ilâve etmedi. Fakat dinliyenler işin farkına vardılar ve denizden korkanların gidebileceği yegâne yolun ne olduğunu kavradılar. İş bu yolu gösterecek bir hayır sahibine kalıyor. Belki o da yakında zuhur eder.

B. FELEK

Konya Parti kongresi açıldı

Konya 23 (Hususi muhabirimizden) — Vilâyet Parti kongresi, kaza murahhaslarının iştirakile bugün toplandı. Toplantıdan evvel, murahhaslar, Atatürk abidesine giderek çelenk koydular.

Parti vilâyet heyeti reisi Halis kongreyi açtı. Atatürk'ün manevi huzurunda üç dakikalık sükût tazimi ifa olundu.

Kongre reisliğine Parti müfettişi Şevket Ödül seçilerek rapor okunudu. Divan ve encümenler seçimi yapıldı. Milli Şefe, kongrenin bağlılığı ve hürmetleri arzedildi. Kongre yarın toplanacaktır.

«CUMHURİYET» İN EDEBÎ ROMANI : 10

Kızıl Vazo

Yazan: **Peride Celâl**

— Biz ilk zamanlar belki baban zengin bir adam olduğu için bu kadar meraklı kendini ve seni korumaya dikkat ediyor, diye, düşünmüştük.

Ninem bahsi kapamak istiyormuş gibi:

— Huy işte! diye mırıldandı.

Teyzem:

— Evet huy, dedi. Rahmetli kız kardeşimi de ölünceye kadar üzerine titreyerek böyle muhafaza etmişti. Sanki gelip onu elinden kapacaklarmış gibi korkardı. Bir dakika yanından ayrılmazdı. Biz de o zamanlar belki de memleketinde böyle âdettir, diye, düşünmüştük. Anadollular müteassibdir, derler, bilhassa o zamanlar Of tarafları çok daha kapalı, vahşi yerlerdi. Fakat şunu da itiraf edeyim ki baban hiç te öyle cahil, mutaassıb bir adam değildi. Hattâ annen onunla evlenirken «Acaba nasıl adam? Sakın pek sert olmasın, ya memleketinde başka karıları varsa?» diye korkmuştu. Ama evlenince öyle sevdi ki... «Üzerine yoktur» derdi.

Teyzem daha anlatmasına devam ediyordu. Ben giyinmek üzere odama çıktım.

***

Teyzemle evden çıkarken Yusufun da arkamızdan geldiğini gördük. Birkaç adım öteden ağır ağır, çekingen, bir tavırla yürüyordu.

Teyzemi bindirip direksiyona geçtiğim zaman Yusuf otomobile yaklaştı.

— Ne isteyorsun? dedim.

— Büyük hanım beni de beraber almanızı rica ediyor, dedi ve evin pencerelerine doğru baktı.

Başını kaldırdım, Pencerelerin arkasından ninem, yalvaran bir tebessümle bana bakıyordu. Gülümsedim. Anlaşıldı, ihtiyarcık bir türlü beni yalnız başıma bırakmaya razı olmıyacak.

Yusufa, yanıma gelmesini işaret ettim.

Hareket etmeden evvel son bir defa pencereye baktım. Ninem içeri çekilmişti, yüreği rahat etmiş olacak.

Maçkanın sonunda oturuyoruz. Evimiz bir bahçe içindedir. Büyük, pembe taştan bir ev. Dışarıdan çok sağlam bir görünüşü var. Kalın duvarlar, parmaklıklı, iki kanadlı pencereler. Babam bu evi de her halde gene müdafaa maksadile almış olacak. Öyle sağlam, mazbut bir yapı...

***

Biraz sonra Maslak yolundaydık. Yusuf, yanımda kıpırdamadan oturuyor. Gözleri ileri dikilmiş, uzun boyu, kocaman kafasile bir dev yavrusu gibi... Yusuf çok soğukkanlı bir adamdır. Pek az konuşur. Bununla beraber babama havatını verecek kadar bağlı olduğunu, beni de çok sevdiğini bilirim. Babası Ahmed Ağa da öyledir. O bana daha düşkündür.

Asfalta çıkınca teyzemle konuşmaya başladık. Teyzem bana eğilmiş:

— Azize, sana bir ricam var, diyor.

— Söyle teyze, dedim.

— Çocuğum, seni bu felâket çok üzdü. Zayıflamışsın. Sonra fazla asabî ve sinirlisin. Bir doktora kendini göstermek lüzumunu hissetmiyor musun? Meselâ bizim Rüştü Beye gidiversen sana âsabını teskin edecek bir ilâc verirdi. Hem eski doktorundur, bünyeni de bilir.

— Geçer, teyze. Tabiî felâket beni sarstı. Kendimi yakında toplarım.

— Ama ben Rüştü Beye görünmeni çok isteyorum Azize. Hem ihtiyarcığın hatırını sormuş olurdun, fena mı yavrum?

— Bir gün uğrarım teyze...

— Bu gün gitsen Azize... Hazır çıktın. Eğer hemen gitmezsen ihmal edeceğini biliyorum. Hem de bana neticeyi telefonla bildirmelisin. Belki de adam hava tebdili tavsiye edecektir. O zaman gelir, bizde kalırdın. Cemalin de bir ay mezuniyeti var. Sana arkadaşlık ederdi.

Cemalin solgun yüzü, yeşil, soluk gözleri gözümün önüne geldi. Gülümsedim. Zannediyorum ki teyzemin ikimiz için bir takım ümidleri var. Eh, ben de onun için fena bir gelin sayılmam. Cemal benimle evlenirse artık çalışmayabilir de. Zaten sıhhatinden, çalışmaktan daima şikâyet etmiyor mu? O zaman istirahat edecek ve hiç bir sıkıntı çekmeden yaşayacak demektir. Ben ona bu saadeti verecek kadar zenginim. Hem sonra Şevkiye teyzem, beni fazla serbest, dürüşt ve pervasız bulmakla beraber gene çok sever.

Zavallı babacığım, İstanbuldan İzmire avdetimizden evvel bir gün bana: «Zannedersem Şevkiye teyzen sana biraz da gelini gibi bakıyor» demişti. Fakat bunu hissetmekten hiç memnun görünmüyordu. O zaman ona: «Cemal ve ben, dünyada yalnız ikimiz kalsak, gene onunla evlenemem babacığım» demiştim. Gülmüş, omzumu okşamıştı.

Cemali kardeşim gibi severim. Kocam olarak düşündüğüm zamansa tüylerim ürperir.

Teyzem:

— Gideceksin muhakkak, değil mi Azize? diyor.

Babamın sözlerini bir emir gibi telâkki eder, yapmak istemediğim şeyler olsa bile derhal kabul ederdim. Fakat başkalarının beni durmadan korumalarına, bir takım tavsiyelerde, ısrarlarda bulunmlarına sinirleniyorum. Bununla beraber teyzemi de üzmek istemiyorum. Öyle iyi, müşfik tarafları vardır ki...

— Peki teyze, dedim, avukattan çıkınca Rüştü Beye uğrarım, gönlün rahat etsin...

O gene konuşmaya başlamıştı. Susturmak için hemen ilâve ettim:

— Bak, ne güzel manzara, teyze... Artık iyice bahar geldi. Ben artık susuyorum. Hem seninle konuşur, hem de böyle hayran hayran etrafa b

Namık Kemalin

Annesi nerede yatar?

Afyonda bulunan mezarla Kemali tanıyanların naklettiği rivayetler etrafında bir tetkik

Yakın bir devrin mahsulü olduğu halde, Türk vatan ve hürriyetinin büyük kahramanı Namık Kemal hakkında yazılan eserlerde çocukluk çağlarına ve annesine aid verilen malûmat müphem ve noksandır.

Bizzat, oğlu Ali Ekrem merhum tarafından yazılan ve Devlet Matbaasında 1930 tarihinde basılan «Namık Kemal» adlı eserde şu satırları okuyoruz:

«... Kemalin validesi henüz genc yaşında iken vefat etti. Kemal iki yaşında anasız kaldı. Ve bittabi kayinpederinin yanında kalamıyan babasından da mahrum kaldı...»

Verdiği bu malûmatla, Ali Ekrem bile büyükannesinin nerede ve ne vakit öldüğünü ve Kemali kaç yaşında öksüz bıraktığını bilemiyor! Kemal hakkında yazılan muhtelif eserlerde, edebiyat kitabları ve ansiklopedilerde bu hususta, yukarıdaki malûmattan başka birşeye tesadüf edilmiyor.

Biz bu tetkik yazımızla, Afyonda bulmuş olduğumuz Kemalin annesinin mezartaşı, Gedik Ahmed Paşa kütübhanesinde Fatımetüzzehra adını taşıyan vakıf birkaç kitab; bir «Tebriki Sâl» manzumesi, bir memuriyet teşebbüsü, Kemalin çocukluğuna ve son zamanlarına aid bir kaç hatıraya istinad ederek büyük vatanperver ve annesi hakkında, şimdiye kadar yazılmamış ve basılmamış bazı mevsuk malûmatı tespite çalışacağız.

***

Kemalin büyük pederi Abdüllâtif Paşanın 1263 hicrî tarihinde Afyonda Muhassıl (mutasarrıf, mütesellim, vali vekili) olarak bulunduğunu, o tarihlerde Afyon Müftisi olan Keskinoğullarından Hasan Ekmel Efendinin, Abdüllâtif Beye yazdığı bir «Tebriki Sâl» manzumesinden öğreniyoruz, ayni zamanda, Abdüllâtifin Padişah Abdülmecide intisab derecesini, şiir ve edebiyata meylini ve kızının vefatından bir sene evvel Afyona geldiğini anlayoruz.

Sonunda:

«Yaverin lûtfu hüddam ola Lâtif Bey dû cihan»

Mısraile de 1263 hicrî yılına tarih düşüyor. Gene bu yazının başka bir yerinde, Afyonlu Tahir Ağa namında bir şairin Abdüllâtifin dostları arasında olduğuna işaret ediyor.

Yüksek zekâsı, iyi huyluluğu ve âlicenab ruhile muhitine sevgi ve saygı telkin eden ve etrafında bir irfan ehli hâlesi meydana getiren muhassıl Lâtif Bey, o vakitler, Afyonda canlı ve neşeli bir hayat geçiriyordu.

Değerli bir hanımefendi olan eşi Mahdume kadın, nezih ve asil bir damad, hepsinin üzerine titrediği, genc, kibar, kıymetli kızı Zehra Hanım, hergün yeni bir yaramazlığından, yeni bir espresinden sonsuz bir zevk duyduğu torunu Mehmed Kemal... Ve «mes'uduz!» diyebilecek bir aile reisi Abdüllâtif.

Fakat; beklenilmiyen, büyük bir felâket, bahtiyar dedenin bu lâtif hayatını tarümar ediyor. Lâtif Beyin sevgili ve biricik kızı 1264 yılının şevvalinde, bayram günü vefat ediyor. Ve birden neşeler, payansız kedere, tebessümler gözyaşına, kahkahalar hıçkırığa çevriliyor.

Kederli baba, çok sevdiği biricik yavrusuna gayet süslü nakışlarla işlenmiş, İstanbulda ihzar edilmiş mermer sandukadan bir mezar yaptırarak teselli arayor. Ve aziz ölüyü o devrin en itibarlı yeri olan Mevlevî dergâhının bahçesine defnediyor. 16 ncı asır Divan şairlerinin içinde mümtaz bir yer alan Mehmed Semai, halkın dilile «Sultan Divanı» türbesi civarına.

Bu mezara kitabe olarak, o devrin şairlerinden olan ve İstanbulda ikamet eden Mahviye bir şiir yazdırılıyor. Şiir aynen:

«Abdüllâtif Efendinin duhteri güzini
«Gurbette kaldı mahzun ol nazenini ziba
«Bayram gecesi mürgu ruhu uçunca arşa
«Ruzü süruru matem indirdi bize hayfa
«Surette sahibi iffet siyrette pâk tınet

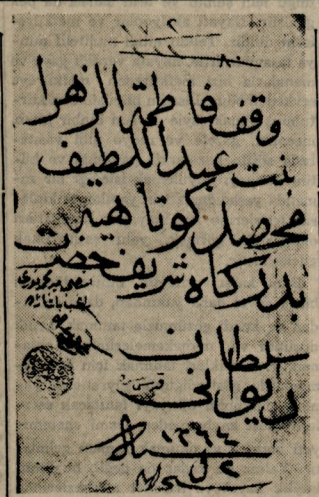

Gedik Ahmed Paşa kütübhanesinde bulduğum, Namık Kemal'in annesine aid olup vakfedilen kitabdaki yazı. Nihayetteki mühür «Fatma Zehra» dır

Yazan: Edib Âli Baki

Hazreti Sultanı Divani kaddese sırrehu (1264 L.)

Kitabın bir iki yerinde «Fatımetüzzehra» mührü basılmıştır. Mezartaşının ve kitabın tarihlerinin ayni olduğunu gördüm. Mühür meşhur hakkâk «Vefa» nın imzasını ve 1263 tarihini taşıyor ki Zehra Hanımın sağlığında kazılmış ve belki de, o sene İstanbuldan Afyona gelirken beraberinde getirmişti.

Ayni vakıf yazıya Erzurumlu büyük Türk mütefekkiri İsmail Hakkının Marifetnamesinde de rasgeldim.

Bu kitablar, kızının hatırası için Abdüllâtif (mezar taşında efendi, manzumede bey deniliyor) tarafından, yeniden tedarik edilerek vakfedilmiş değildir. Sevgili yavrusunun aziz hatırasını taziz için çeşme, köprü ve saire gibi hayırlı şeyler yaptırır veya kütübhaneye mücelled ve müzehheb Kur'an veya diğer dini kitablar koyabilirdi. Bu kitablar doğrudan doğruya Zehra Hanıma aid bulunduğuna şüphe yoktur.

Çünkü, devrinde muhtelif mutasarrıflıklarda bulunan, ilmin kadrini pekâlâ anlayan Abdüllâtifin zeki kızına hususi bir şekilde tahsil yaptırmış olması, ve onu iyi bir şekilde yetiştirmek için fevkalâde bir itina göstermesi ihtimali kuvvetlidir.

Hususile, münevver eşi Mahdume Hanım «eski Türk terbiyesile Tanzimat devrinin yeni rehakâr efkârını nefsinde cemetmiş, zamanına göre mükemmel tahsil görmüş, gayet ciddî ve güzide bir kadın..» olmak itibarile biricik yavruları Zehra Hanımı okutup yazdırdıkları, ve o zamanda revacda olan bilgileri öğretmiş olmaları pek tabiidir. Zaten, bir iki kitabın bir katre ma' kabilinden kütübhaneye konmıyacağı aşikârdır. Fakat; Mevlevî kütübhanesinin, gerek büyük yangında ve gerek sonra Gedik Ahmed Paşa kütübhanesine devrinden evvel ziyaı muhtemel kitablar arasında Zehra Hanımın vakıf kitabları da bulunduğunu kuvvetle zannediyoruz. Lûtufkâr zaman, belki bu kitabların bir kısmını, hatta el yazılarile diğer vesikaları başka birine hediye eder.

Kemalin dehasından, annesine de bir hisse ayırmak en insaflı bir hareket olacağına kanaat ediyoruz.

***

Afyonda; Mevlevilerin ileri gelenlerile sıkı temas ve münasebette bulunduğu anlaşılan Abdüllâtif Beyin torunu küçük Kemalin çocukluğuna aid bilgiler için, şimdilik, Afyon Mevlevihanesinin o zamanlar Neyzenbaşı Coşkun Dedenin ağzından işitilenleri tespit ile iktifa edeceğiz. Afyonun eski maarif mensublarından Ahmed Çelebi uzun zaman Coşkun Dede ile görüşmüş ve samimî hayat geçirmiş ve Kemali ondan dinlemiştir. Mumaileyhten ve Afyon musikişinaslarından Murad Çelebiden öğrendikleri mize nazaran Kemalin harikulâde zekâsı, tâ çocukluğunda kendini göstermiş, ele avuca sığmıyan bir afacan. Işıklı hali ve âteşin hareketi dillerde destan...

Münevver ve çok iyi huylu bir zat olan Neyzenbaşı Coşkun Dede, büyük babasının tavsiyesi üzerine, küçük Kemale sema' çıkartmış. Herkes için oldukça emek sarfına lüzum olduğu halde Kemal birkaç günde semaı öğrenmiş. Dedenin ve dergâh muhitinin hayret ve takdirlerini celbeylemiş.

Coşkun Dede, ölümüne kadar Kemali takdirle anmış, zeki ve âteşin bir çocuğa rasgelip aklını ve hareketini beğenirse, takdir yolunda «Kemale benzi - yor!» diye lâtif bir zarafet gösterirmiş.

Coşkun Dedenin muasırlarından olan Aşçıbaşı Hacı Ali Dede de Namık Kemalin küçüklüğünü pek iyi tanır ve hatırlarmış. İhtiyarlık devrinde, onun yanında Kemalin namı hürmetle zikredilince: «Namık Kemal! Kemal! Büyük adam!» diyip duruyorsunuz. Hacı Lâtif Efendinin kızının çocuğu idi. Pek yaramaz, haşarı bir şeydi» dermiş.

Bir aralık Kemal ve babasile muarefesi olan Afyon Mevlevî şeyhi Kemaleddin Çelebi 1303 tarihinde bir İstanbul seyahati yapıyor. Çok zeki ve münevver yeğeni Ali Çelebiyi de beraberinde götürüyor. Kemal ve yazılarına meftun olan Ali Efendi Midilli mutasarrıfı Kemal Beyin yanında tahrirat müdürlüğü vazifesini almak istiyor. O zaman maliye memurlarından olan Mustafa Asım Beyi ziyaret ediyorlar. Arzularını açıyorlar ve bu hususdaki teşebbüslerine delâlet rica ediyorlar. Asım Bey memnuniyetle oğluna yazıyor. Kemal derhal verdiği cevabda genc Ali Efendinin zekâsını ve istidadını çok beğendiğini, fakat, bu vazifenin İstanbulda merkezden almak iktıza ettiğini, bir iki ufak memuriyeti de mumaileyhe lâyık görmediğini bildiriyor.

***

Âteşin zekâli Kemali, milletine kutsal bir armağan olarak bırakan muhterem ve muazzez Türk kadını ömür mevsiminin baharında, bir asır evvel hayata gözlerini yumarken, şan ve şerefi vatanın bütün ufkunu kaplayacak olan oğlunun serptiği tatlı bir ümid güneşi, solan dudaklarında acaba ilâhî bir sezişle, ılık bir tebessüm bırakmış mıydı?

Edib Âlî Baki

SPOR

Kız mektebleri voleybol şampiyonası

Kız mektebleri arasındaki voleybol birinciliklerine dün Eminönü Halkevi salonunda devam edilmiştir. İlk maçı Cumhuriyet lisesi takımile, Kız Muallim mektebi takımları yapmıştır. Üç set devam eden bu maç sıkı bir çekişmeden sonra Cumhuriyet takımının galebesile sona ermiştir. Maç 15 - 4, 15 - 9, 15 - 12 bitmiştir.

İkinci maçı Boğaziçi - Işık liseleri takımları oynamıştır. Neticede 15 - 4, 15 - 3 Boğaziçi takımı galib gelmiştir.

Galatasaray takımı Ankaraya davet edildi

Kurban bayramında iki maç yapmak üzere Galatasaray takımı Ankaraya davet edilmiştir. Anlaşma müspet bir şekle bağlanırsa Galatasaray takımı bu seyahati yapacaktır.

Edirnede yapılan kır koşusu

Edirne (Hususî) — Beden Terbiyesi umum müdürlüğünün tertib ettiği kır koşularından 500 metrelik «Mohac koşusu»nun ikinci kısmı yapıldı. Koşu, Halkevi önünden başladı ve Kıyık - Taşlık - Ayşekadın - İstanbul yolu - Saraclar caddesi ve Yamacılarbaşını takiben gene Halkevi önünde bitti.

Muhitte ve bilhassa genclik arasında büyük bir alâka ile takib edilen bu koşuda 17,12 dakikada birinciliği Nihad, 17,13 dakikada ikinciliği Mehmed, üçüncülüğü Sabri, dördüncülüğü de Kâmil kazanmışlardır. Bu koşulara her hafta devam edilecektir. Ayrıca bu ayın 27 nci günü yapılacak olan Atatürk koşusu için de hazırlıklara başlanmıştır.

Açılan ve açılmak üzere bulunan Yerli Mallar Pazarları

Sümer Bank pamuklu fabrikaları satışını deruhde etmiş olan Yerli Mallar Pazarları, halkın ihtiyacını doğrudan doğruya ve her tarafta temin için yeni mağazalar açarak faaliyetini tevsie devam etmektedir.

Hazırlığını bitirmiş olan Trabzon mağazası bir iki gün evvel açılmıştır. Diyarbakır ve Samsun mağazaları da açılmak üzeredir. Açılan ve açılmakta olan mağazalar pamuklu ve yünlü mensucat ihtiyacını karşılamakla mükellef oldukları mıntakaların nüfusuna göre kontenjan halinde mal alacaklardır. Böylelikle nüfus başına isabet eden mal, memleketin her tarafına gönderilmiş olacaktır.

Yerli Mallar müessesesi ayni zamanda iplik ihtiyacının teminini de üzerine almıştır. Bilhassa fakir halk tabakalarını alâkadar eden bu mesele ehemmiyeti üzerinde durulmaktadır. Müessese, aldığı direktiflere göre iplik tevziatını yapmaktadır.

Kısa Haberler

★ Vali ve Belediye reisi Lûtfi Kırdar dün beraberinde Trakya Genel müfettişi Kâzım Dirik olduğu halde Beyazıddaki İnkılâb müzesine giderek oradaki Namık Kemal sergisini tetkik etmişlerdir.

★ Yakında büyük miktarda otomobil lâstiği ve dikiş makarası şehrimize gelecektir.

★ Bazı sinemaların tenzilâtlı biletleri kaldırdıkları hakkında Belediyeye bir şikâyet vâki olmuştur. Belediye, bu şikâyeti tetkik edecektir.

Yeni lâboratuar

Fen Fakültesinin bir bina satın almasına müsaade verildi

Fen fakültesi Kimya enstitüsünün laboratuarları, her sene biraz daha artan, talebelerin çalışmalarını temine kâfi gelmediği için müşkül vaziyet hasıl olmaktadır. Bu yüzden bu sene talebeler grup grup laboratuarlara alınmaktadır. Üniversite Rektörlüğü meseleyi Maarif Vekâletine bildirmişti. Vekâletin tensibi üzerine Rektörlük Cağaloğlundaki Hilâl matbaasının satınalınarak laboratuar haline getirilmesine karar vermiştir. Binanın istimlâk muamelesi sür'atle ikmal edilerek lâzım gelen tesisat yapılacak ve açıkta kalan talebeler burada mesailerine devam edecekler: ileride vaziyet normal hale avdet edince yeni bir enstitü binası yapılacaktır.

İngiltere ile ticarette kolaylık

Merkez Bankası, İngiltere ile yapılacak ticaret için akreditif açacaktır. Bu hususta daha kolay olacağı için Takas Limitedin elindeki akreditifin Merkez Bankasına devri için emir verilmiştir. 1 kânunusaniden itibaren ihracat lisansları doğrudan doğruya gene Vekâlet tarafından verilecektir.

Yeni bir anlaşma

Verilen haberlere göre evvelce Ankarada akdolunup tatbik mevkiine giremiyen Türkiye - Irak - Suriye şimendifer anlaşması yerine kaim olmak üzere yeni bir anlaşma yapılacaktır.

Gümrükteki kahveler

İthalât birlikleri umumî kâtibliği toptancıların elinde kahve stoku kalmadığını tespit etmiş ve gümrüklerde Vekâlet emrinde bulunan kahve stokundan bir miktar çıkarılması için Ticaret Vekâletine müracaat edilmiştir.

Diğer taraftan harice kahve siparişleri de verilmiştir.

Avrupa treni

Bir müddettenberi inkıtaa uğramış olan Avrupa tren münakalâtı yeniden başlamaktadır. İlk Avrupa treni, bu sabah Sirkeciye muvasalat edecektir. Dün sabah, yediyi yirmi beş geçe Sirkeciye gelen trende yalnız Edirne yolcuları bulunmakta idi.

Tanrı misafiri!

Sultanahmed civarında oturan Sabri ve Arifin evine evvelki gece Bürhan Bahtiyar adında bir adam gelerek, aç kaldığını ve yatacak yeri olmadığını acıklı bir şekilde söylemiştir.

Ev sahibleri bu adamı önce evlerine kabul ederek karnını doyurmuşlar ve yatacak yer göstermişlerdir.

Fakat Bürhan Bahtiyar bu evden gördüğü misafirperverliğe mukabele etmek istemiş ve sabahleyin erkenden kalkarak evdeki nakli kolay eşyayı alarak savuşmuştur.

Ev sahiblerinin müracaati üzerine zabıta derhal tahkikata başlamış ve kısa bir müddet sonra Bürhan Bahtiyar yakalayarak adliyeye teslim etmiştir.

Dün Birinci Sulh Cezada yapılan muhakeme sonunda suçu sabit görülen Bürhan Bahtiyar yedi ay hapse mahkûm olmuştur.

Yanan çocuk öldü

Beyoğlunda Kalyoncukulluğunda oturan Halilin 5 yaşındaki oğlu Erzan, üzerine kazaen kaynar su dökülmesi neticesi muhtelif yerlerinden yanmış, Şişli çocuk hastanesine kaldırılmış ve dün ölmüştür.

SİNEMA

Kahvaltıdan evvel

Loretta Young ve Melvyn Douglas bu isimde bir film çeviriyorlar

Loretta Young

Holivuddan bildirildiğine göre tanınmış film âmillerinden B. P. Schulberg, meşhur rejisörlerden Alexander Hall'i yeni bir kordelâ vücude getirmeğe memur etmiştir. Bu eserin adı «Kahvaltıdan evvel» olacaktır. Senaryo vaktile Sidney Howard'ın bir Fransız piyesinden iktıbas ederek sahneye koymuş olduğu «Hürriyete medhiye!» ismindeki komedi esas ittihaz edilerek yazılmıştır. «Hürriyete medhiye!» Newyork'un Broadeway sahnelerinde büyük muvaffakiyetler kazanmış ve piyeste başrolü müteveffa John Gilbert'in karısı İna Clair oynamıştı.

Eserin mevzuu Fransada cereyan etmekte ve zengin bir bankerin hasta karısı ile meşhur siyasî bir şahsiyet arasında geçen kuvvetli bir aşkı tesvir eylemektedir. Kadını Loretta Young, siyasî şahsiyeti de Melvyn Douglas temsil etmektedirler. Ortaya ikinci bir erkeğin girmesile müşkilleşen vaziyet oyunda gülünç ve beklenilmedik vak'aların hâdis olmasına sebebiyet vermektedir. Bu ikinci erkek rolünü Allan Marshal deruhde etmiştir. Banker tipi ise aslan Fransız olan tanınmış san'atkâr Eugene Palette tarafından yaratılmaktadır.

RADYO

Bu günkü program

24/12/940 SALI

8,00 Program	18,30 Konuşma
8,03 Haberler	18,45 Müzik
8,18 Müzik (Pl.)	19,00 Müzik
8,45 Yemek listesi	19,30 Haberler
★	19,45 Fasıl heyeti
12,30 Program	20,15 Rad. Gazetesi
12,33 Müzik (Pl.)	20,45 Müzik
12,50 Haberler	21,30 Konuşma
13,05 Müzik (Pl.)	21,45 Orkestra
13,20 Müzik (Pl.)	22,30 Haberler
★	22,45 Orkestra
18,00 Program	23,00 Dans müziği
18,03 Cazband	23,30 Kapanış

Kongreye davet

Türkiye San'at mektebleri Mezunları cemiyetinden:

Umumî kongremiz 29/12/940 pazar günü saat 11 de Eminönü Halkevinde toplanacaktır. Umum azamızın gelmelerini rica ederiz.

ŞEHİR TİYATROSU

TEPEBAŞI D R A M KISMINDA

Akşam saat 20,30 da

ABDAL

***

E. SADİ TEK TİYATROSU

Bu gece: Bakırköy Miltiyadi. Yarın gece Üsküdar

Hale sinemalarında

EŞBER

Saray faslı ve (ÇAPKIN KIZ)

Vodvil 3 perde

***

BEYOĞLU H A L K Sineması

Bugün 11 de akşam 20 de

1 — GÜN DOĞARKEN

2 — TAKSİ HAYDUDLARI

Çarşamba: (KARA KORSAN)

ŞARK SİNEMASI

(Eski - Ekler)

VARLIĞINDA YENİ BİR SAHİFE

DÜNYANIN EN ÇOK OKUNAN BİR SEYAHAT VE MACERA ROMANI...

ROBENSON ADASI

Sinemada...

Londranın zengin ve muhteşem salonlarından ayrılarak... Çılgın denizlerde bir çok mücadeleden sonra ıssız bir adaya düşen bir ailenin tabiatla ve vahşi hayvanlarla mücadeleleri...

FREDDY BARTHOLOMEW

ÖNÜMÜZDEKİ C U M A Matinelerden itibaren

TAKSİM Sinemasında

Bu akşam SÜMER Sinemasında

Genclik Kraliçesi.. Güzellik mabudesi.. Şarkı Prensesi..

DEANNA DURBİN'in

1940 senesinde çevirdiği en büyük ve en son

İLK AŞKI

Lüks ve İhtişam, Şarkı ve Musiki filminin ilk iraesi şerefine

SENENİN ÜÇÜNCÜ GALA SUARESİ

İlâveten : TÜRKÇE YAKIN ŞARK JURNALİ

Yunanistan, Görice muzafferiyetini tes'id ediyor — İngiliz gemileri Yunanistana mühimmat ve asker ihrac ediyor — Yunanistanda vazifesi başında ölen ilk İngiliz tayyarecisinin cenaze alayı Atinada — Bay Eden'in Mısırı, Sudanı ziyareti hatırası — İngiliz Şark ordu ları düşmana kat'î darbeyi indirmek için hazırlıklarını yapıyorlar — Hür Fransa ve Polonya askerleri de b u harekete iştirak edecekler — Amerika Cumhur Reisi Mister Ruzvelt'in nutku Bu akşam için yerlerinizi evvelden aldırınız. Tel : 42851

Merhametten Maraz

Yazan: *Stefan Zweig* — 45 — Türkçeye çeviren: *Hamdi Varoğlu*

— Bütün gece beni mi düşündünüz? Sahi mi?

Bunu, sorarken, yüzüme şüphe ile baktı.

—Bütün gece. Ah, o ne güzel gündü! Ömrüm oldukça unutmıyacağım. Ne mükemmel bir gezintiydi o!

Edit, düşünceli bir tavırla:

— Evet, mükemmel, dedi, başından sonuna kadar fevkalâdeydi! Ah! Sokağa daha sık çıkmak isterdim. Sinirlerimi böyle bozan, belki mütemadiyen evde kapalı oturmam olmuştur. Fakat çok sıkılganım! Herkes benim koltuk değneklerime bakıyor, halime acıyormuş gibi geliyor... Manasız bir şey, biliyorum... İnsanın, kendi kendisile böyle mücadele edip sinirlerini rahatsız etmesi, isyan ettirmesi budalaca, çocukça bir şey. Ah! Beni bu kadar fena huylu, haşin, öfkeli bir insan yapan şu müthiş şey bir bitse!

— Yakında bitecek! Yalnız, metin olmanız, biraz metanet, biraz sabır göstermeniz lâzım.

Hafifçe yerinde doğruldu:

— Sahi mi?.. Bu yeni tedavi sayesinde iyi olacak mıyım?.. Eskiden, doktor Kondor'a, Allah gibi inanırdım. Fakat -yalnız size söylüyorum- dün, beni muayene ederken, bazan bana öyle geliyordu ki... Nasıl anlatayım?.. Evet, komedi oynuyor gibi geliyordu... Kendisini çok kararsız gördüm... Her zamanki gibi samimî, açık değildi... Sebebini bilmiyorum ama, her nedense benden utanıyormuş gibi bir hali vardı... Beni İsviçreye göndermek istediğini söyleyince, tabiî çok sevindim, buna şüphe yok... Fakat... Yalnız size söylüyorum... İçin için hep o manasız korkuyu hissediyordum.. Ama, Allahaşkına, kendisine bundan bahsetmeyin!.. Bu yeni tedavi meselesinde bir gayritabiilik varmış. Doktor bu suretle beni avutmak isteyormuş... Belki de babamı teselliye çalışıyormuş gibi bir korku... Görüyorsunuz ya, şu menhus itimadsızlıktan bir türlü kurtulamıyorum. Fakat elden ne gelir? Mütemadiyen, hastalığımın yakında gececeğini söyledikleri halde, bu hastalık, bu kadar dehşetle sürüp giderse, insan kendisinden de, herkesten de nasıl şüphe etmez? Hayır, bu ezelî intizara artık tahammülüm kalmadı!

Heyecanından, yerinde doğrulmuş, elleri titremeğe başlamıştı. Sür'atle eğildim:

— Gene sinirlenmeyin! dedim, bana verdiğiniz sözü unuttunuz mu?

— Evet, evet, hakkınız var. Sinirlenmek faydasız. Kendini üzmek, başkalarını da üzmek demek. Hem, başkalarının elinde ne var ki? Zaten kâfi derecede yük oluyorum. Fakat, maksadım bundan bahsetmek değildi. Cidden değildi... O lüzumsuz öfkemden dolayı bana gücenmediğiniz için... lâyık olmadığım halde bana karşı yumuşak davrandığınız için size teşekkür etmek isteyordum... Fakat artık bu bahsi kapayalım, olmaz mı?

— Ebediyyen kapayacağız. Emin olunuz. Haydi şimdi istirahat edin.

Kalktım, elimi uzattım. Hazin bir hali vardı ve uyumak üzere olan bir çocuk gibi, hâlâ yarı çekingen ve yarı müsterih, başı yastıkta, bana gülümsüyordu. İş düzelmiş, hava, fırtınadan sonra açılan sema gibi berraklaşmıştı. Fakat Edit birdenbire, yerinden sıçradı:

— Aman yarabbi, o ne? Üniformanız...

Elbisemdeki lekeleri görmüş, kendisi yere düşerken devrilen fincanların, bu ufak felâkete sebeb olduğunu derhal anlamıştı. Gözleri, kirpiklerinin gerisine saklandı, ileri uzanan eli, endişe ile geri çekildi. Fakat bu ehemmiyetsiz şeyi bu derece ciddiye alışı beni müteessir etti. İçi rahat etsin diye, lâkayd bir eda ile:

— Ehemmiyetli bir şey değil, dedim. Yaramaz bir çocuk, üstüme su döktü.

Edit'in bakışı hâlâ bulanıktı. Fakat benim takındığım şakacı tavra, minnettarane sığındı:

— Haddini bildirmişsinizdir ümid ederim, dedi.

— Lüzum yoktu. Benden, nezaketle af diledi. Fakat bundan sonra uslu oturması, kendisine ne söylenirse yapması lâzım.

— E, ne yapması lâzım?

— Daima sabırlı, uslu, neş'eli olacak. Güneşte fazla kalmıyacak, fazla gezecek, ve doktorun dediklerini harfiyyen yerine getirecek. Şimdi, bir aralık susması, zihnini hiç bir şeyle yormaması ve uyuması lâzım .Geceniz hayrolsun.

Elimi uzattım. Edit, böyle uzanmış vaziyette, dudaklarında mes'ud bir tebessüm, ve pırıl pırıl gözlerle, çok sevimliydi. Sıcak ve sakin beş ince parmak avcuma dokundu.

Sonra, yüreğim rahat, oradan, ayrıldım. Kapının tokmağını yakalamıştım ki, arkamdan, hafif bir gülme oldu.

— Ey, çocuk uslu oturuyor mu?

— Gayet uslu. Uslu olduğu için de iyi not alacak. Fakat şimdi, uyusun artık.

Kapıyı yarıya kadar açmıştım. O alaycı çocuk gülüşü tekrar işitildi ve ses tekrar yükseldi:

— Uslu çocuk uykuya hazırlanırken ona ne verilir?

— Söyleyin bakalım!

— Bir buse verilir.

Nahoş bir his duydum. Sesinde öyle istekli bir ahenk vardı ki, beğenemedim. Zaten, daha evvel bana bakarken, gözleri fazla hummalı pırıldamıştı. Fakat, sözünü kırmak istemedim.

Zahiren lâkayd bir tavırla:

— Maalmemnuniye, dedim, az daha unutacaktım.

Karyolaya kadar olan birkaç adımlık mesafeyi tekrar yürüdüm ve birdenbire hasıl olan sükûttan, Edit'in nefesi durmuş gibi olduğunu anladım. Gözleri beni takib ediyor, fakat başı hareketsiz duruyordu. Ne elleri, ne parmakları kımıldayordu.

Gitgide artan bir huzursuzlukla «çabuk olalım» diye düşündüm. Sür'atle eğildim ve dudaklarımı, alnına değdirdim.

O âna kadar emin bir intizar içinde, rahat rahat duran elleri, birdenbire kalktı ve ben, başımı çevirmeğe vakit bulamadan, şakaklarıma iki çengel yapıştı, ağzımı, alnından dudaklarına kadar indirdi. Tazyik o kadar ateşli, buse o kadar haris olmuştu ki, dişleri benim dişlerime dokunuyor, aynı zamanda, göğsü, benim kendisine doğru eğilmiş vücudüme temas için geriliyor, yükseliyordu. Bu sakat çocuğun busesi kadar vahşi, nevmid bir buse asla görmedim.

Fakat bu kadarla kalmadı. Mest bir halde, nefesi kesilinceye kadar, beni göğsüne bastırdı. Sonra başımdaki mengene gevşedi, asabî elleri şakaklarımdan yavaş yavaş uzaklaştı, saçlarımı karıştırmağa başladı. Edit, beni yalnız bir saniye serbest bıraktı, büyülenmiş gibi gözlerimin içine baktı, sonra tekrar kendine çekti; yanaklarımı, alnımı, gözlerimi, dudaklarımı, çılgınca buselere gömdü. Ve dudakları benden bir saniye ayrıldıkça, mütemadiyen, kekeleyerek, inleyerek: «Budala! Budala!... Sen çok budalasın!» diyordu. Hücum, gitgide daha haris, daha cezbeli bir hale geliyor, Edit, beni gitgide daha vahşi, daha raşeli bir deraguşla sıkıştırıyordu. Ve birdenbire, bir çarşaf yırtılır gibi, bütün vücudünden bir raşe geçti. Beni bıraktı, başı tekrar yastığa düştü, yalnız parlak gözleri hâlâ benden ayrılmıyor ve muzafferane, bana bakıyordu.

Sonra, başını sür'atle öteye döndü, mahcub, fısıldadı :

— Haydi şimdi git, budala... Git!

***

Sendeleyerek çıktım. Koridorda, artık takatim kalmadı. Başım öyle dönüyordu ki, bölmeye dayanmak mecburiyetinde kaldım. Demek ki mesele bu imiş! Genc kızın ıstırabının, anlaşılmaz tecavüzkârlığının, heyhat ki iş işten geçtikten sonra meydana çıkan sırrı, demek ki burada imiş! Korkum tarife sığmaz derecede idi. Hiç bir şeyden şüphelenmeden bir çiçeği koklamak isterken, suratına yılan zaplamış bir insan vaziyetindeydim. Genc kız bana vursa, hakaret etse, yüzüme tükürseydi, bu kadar şaşalamazdım, çünkü onun daima gergin olan sinirlerini bildiğim için, her şeye intizar edebilirdim. Fakat bu çocuğun, henüz yarım yamalak neşvünema bulmuş, sakat mahlûkun, hakiki bir kadın ihtirasile beni sevmek, beni özlemek cesaretini göstereceği hiç aklıma gelmezdi! Her şeyi düşünmüştüm, fakat vücudünü sürüklemekten âciz bir bedbahtın bir sevgili, bir âşık tahayyül edebileceğini, sırf merhamet saikasile ziyaretine gittiğim halde bu ziyaretlerim bu derece yanlış mana verebileceğini hiç tahmin etmemiştim. Fakat, bir lâhza sonra, yeni bir korku içinde anladım ki, bu kimsesiz, dünyadan uzak yaşayan kızın, benden, mahbesinde Allahın günü ziyaretine giden yegâne erkekten, daha başka, daha yakın bir his ummasına yegâne sebeb o ateşli merhametten başka bir şey değildi. Budala ben, o aptalca safiyetimle, genc kızı yalnız bir kötürümden ibaret, yalnız bir çocuk olarak görmüş, onun bir kadın olduğunu düşünmemiştim .

Onu örten örtünün altında, arzu duyan ve arzu edilmeyi isteyen bir kadın vücudünün teneffüs ettiğini, hissettiğini, beklediğini bir an düşünmemiştim. Safiyetim, tabiat mağdurlarının da sevmek cür'eti göstereceklerini bir an bile tahayyül etmeme mânidi.

[Arkası var]